

Slovenski Pravniki

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Prof. Lapajne: Pravni učinki sklenjenega zakona po predhodnem načrtu jugoslovanskega državlanskega zakonika . . . 101
2. Anton Lajovic: O pobotanju z vlogami hranilnih knjižic . . . 115
3. Dr. Avgust Munda: Pojem poskusa v najnovejši zakonodaji s posebnim ozirom na nemško narodno-socialistično pravo . . 122
4. Dr. Joso Jurkovič: O notranji upravi 128
5. Književna poročila 134
6. Razne vesti 147

Prilogi: Odločbe Kasacijskega sodišča v civilnih stvareh št. 525 do 535 (p. 6).

Mnenja k Predhodnemu načrtu državlanskega zakonika za kraljevino Jugoslavijo (str. 144—192).

V LJUBLJANI 1937

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno. — Naročnina 60 Din na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravniki“ v Ljubljani).

Slovenski Pravniki

Leto LI.

Ljubljana, junija 1937.

Štev. 5.—6.

Pravni učinki sklenjenega zakona po predhodnem načrtu jugoslovanskega državljskega zakonika.*

Prof. Lapajne.

O. d. z. se bavi s pravnimi učinki zakona v §§ 89—92 2. pogl. I. dela in v §§ 1217—1266 28. pogl. II. dela. Tej namestitvi sledi tudi predhodni načrt (v §§ 146—150 in §§ 1178—1215). Napačno je na namestitvi, da se uzakonjujejo pod nadpisom 28. pogl. „O ženitnih paktih“ (torej v pogodbenem pravu) ne le učinki iz takih paktov, temveč tudi ex lege izhajajoči imovinskopravni učinki zakona. Zato naj premesti j. d. z. legalne imovinskopravne učinke v 2. pogl. (v ženitno pravo); čsl. nač. je premestil sem celó ženitne pakte.

Pravni učinki zakona (zasebnopravni) so osebno- ali imovinskopravni. Vendar meja med obojnimi ni stroga; določbe za alimentacijsko pravico in za ono zastopanja so predvidene i med osebnopravnimi (2. pogl.) i med imovinskopravnimi (28. pogl.). Tudi meja med zasebno- in javnopravnimi učinki ni trdna; pravica (dolžnost) žene do moževega rodbinskega imena je obojne pravne narave (a v Jgsl. urejena s posebnim zakonom „o osebnih imenih“).

Vsebinska, po predh. nač. predlaganih, legalnih učinkov zakona je, če jo primerjam z ono našega o. d. z., spremenjena ozir. dopolnjena v treh važnejših pogledih: a) predlaga se podredna dolžnost žene, alimentirati svojega moža; b) dalje pravica žene, zastopati svojega moža v skrbi za

* O našem bodočem ženitnem pravu, kakor ga predlaga predhodni načrt drž. zak. za Jugoslavijo, so doslej v slovenskem slovstvu kritično poročali: 1) Prof. Rado Kušej na str. 98—106 priloge k štev. 1—2 letošnjega letnika našega lista; 2) Ljb. apelacijsko sodišče in okrožna sodišča v Celju, Ljubljani in Mariboru na str. 106—115 iste priloge; 3) Prof. Viktor Korošec na str. 37—41 istih številčk našega lista; 4) Prof. Viktor Korošec pod naslovom „Nekaj misli o načrtu novega zakonskega prava“ v „Času“ za l. 1936/37 na str. 81—98; 5) Prof. Alojzij Odar pod naslovom „Zakonsko pravo po predhodn. nač. jgsl. drž. zak.“ v „Bogoslovnem Vestniku“ za l. 1936 na str. 241—266.

tekoče potrebe gospodinjstva; c) končno se naj spremeni praesumptio Muciana, da se ne bo glasila le na korist moža, ampak obeh soprogov. — Dalekosežnejše so spremembe predh. nač. v primerjavi s srbijanskim in vojvodinskim civilnim pravom: Omejitev ženine poslovne sposobnosti po § 920 grdj. zak. bo odpravljena; prav tako pridobitev polnoletnosti s strani mladoletnih nevest z možitvijo po vojvodinskem nepisanem pravu. — Kakor vidimo, je nač. v širokem obsegu ustregel postulat sarajev. kongr. jgsl. pravnikov iz l. 1927: „Stupanjem u brak ne ograničava se pravna i poslovna sposobnost žene ni u čemu“. Malenkostna, na novo predlagana izjema (da žena ne more prevzeti varuštva nad tujimi otroki brez pristanka moža) v resnici ni izjema, ker bo pripuščanje žensk k varuštvu nad tujimi otroki za veliko predelov države novost.

Oceno določb našega bodočega ženitnega prava sta že prinesli dve fundamentalni deli prof. Eisnerja: „Privatnopravni položaj žene po današnjem pravu Jugoslavije i njegovo uredjenje u jedinstvenom Grdj. zak. za Jugoslaviju“ iz l. 1934 (I) in „Das Eherecht im jgsl. Vorentwurf und im čsl. Entwurf eines bgl. Gesetzbuches“ iz l. 1936 (II). S tem mi je omogočeno, da se omejim v navzočem članku na nekaj nadaljnjih kritičnih opomb in predlogov.

A. Osebnopravni učinki.

Prva določba naj velja kakor v § 89 odz. in § 146 nač., virom, iz katerih bomo zajemali norme za ureditev osebnopravnih učinkov zakona; glasi se naj:

§ 1: „Osebnopravne pravice in dolžnosti soprogov izhajajo iz namena njiju združitve, iz zakona in iz dopustnih medsebojnih dogovorov. Dogovori so nedopustni, kolikor bi se protivili blaginji soprogov in njiju rodbine, napredovanju družbe in človeštva“.

Tudi jgsl. zakonodavec mora priznati, da osebnopravnih odnošajev med soprogi ne more urediti izčrpno. Ti odnošaji so tako različni po kraju, času, stanu, individualnih nagnjenjih in sposobnostih soprogov (celó v enem in istem zakonu), da morajo priskočiti na pomoč kot nadaljnji pravni viri „namen združitve“ in „dogovori“ (prim. § 107 grdj. zak.). — Na novo je predlagan drugi stavek (ki stopi na mestu sedanjega drugega stavka; zadnji spada na čelo imovinskopravnih učinkov). Za razmejitev popustnega in pri-

silnega civilnega prava bodo vsebovale vodilno smernico že uvodne določbe („da se ne smejo spremeniti z voljo strank predpisi, ki čuvajo javni red ali dobre šege“). Ta smernica bo veljala tudi za ženitno pravo; zanje se pa da konkretizirati in dopolniti v predlaganem smislu.

Vzajemne pravice in dolžnosti obeh soprogov.

§ 2: „Soproga sta upravičena in dolžna, živeti v nerazdružljivi skupnosti, se ljubiti, se ne braniti otrok, ostati drug drugemu zvesta, se medsebojno podpirati, spoštovatiter se vedno zavedati vzajemne odvisnosti“.

V tem smislu predlagana druga določba je nekaj širša, nego ona po § 90 o. d. z. = § 147 predh. nač., ker prevzema tudi tiste pravice in dolžnosti soprogov, ki izhajajo sedaj iz definicije zakona (§ 44 o. d. z. = § 103 predh. nač.). Odpravo te definicije zahtevajo vsi kritiki, ker ni potrebna, v drugo roko pa ostane vedno nepopolna (popolna bi bila le tedaj, če bi vsebovala skoro vso vsebino ženitnega prava, zlasti vse legalne učinke). — Nasproti § 48 čl. nač. je določba § 2 v splošnem širša, ožja v toliko, kolikor ne govori o dolžnosti soprogov, „skrbeti za otroke“; ta dolžnost spada po m. m. v otroško pravo in bo tam tudi uzakonjena.

Spremembe § 2 nasproti §§ 103, 147 predh. nač. (§§ 44, 90 o. d. z.) utemeljujem tako-le: a) Na mestu „izpolnjevanja zakonske dolžnosti“ (debitum conjugale) naj stopi dolžnost „ljubezni“, da ne bo zapopadena samo animalna ljubezen; b) Na mesto pozitivne dolžnosti „ploditi otroke“, za katero ne moremo pričakovati, da jo bodo izpolnjevali bolni, onemogli ali prestari zakonci (dasi je veljaven tudi njih zakon), naj stopi pravilnejša negativna „se ne brani otrok“; c) „Dolžnost se drug proti drugemu spodobno vesti“, zadene vse olikane ljudi, zato jo naj zamenja dolžnost „medsebojnega spoštovanja“; č) Dolžnost „se vedno zavedati vzajemne odvisnosti“ je nova in naperjena zoper emancipacijska stremljenja mestnega ženstva.

Posebne pravice in dolžnosti moža nasproti ženi.

Feministke in za njim šepajoče zakonodaje bi želele, naj obstoje osebnopravni učinki zakona samo iz vsebinski enakih pravic in dolžnosti obeh soprogov, ali negativno: naj ne bo nobenih posebnih pravic in dolžnosti moža nasproti

ženi in nobenih posebnih pravic in dolžnosti žene nasproti možu. Te želje greše zoper človeško naravo in jih odklanjamo. Priroda ni ustvarila dveh spolov zato, da bi si delala (v splošnem neuspešno) konkurenco pri opravljanju enih in istih poslov, ampak zato, da bi se dopolnjevala s svojimi različnimi funkcijami v življenju in s (tem funkcijam ustrežajočimi, normalno tudi) različnimi sposobnostmi in nagnjenji. V splošnem je odkazala priroda ženskemu svetu lažje naloge, nego moškemu, zopet v modrem uvaževanju, da bi ne bilo več zdravega naraščanja, če bi se izčrpala oba spola. Nas, civilistov, dolžnost je, da sledimo modrosti prirodnih zakonov, ne pa, da grešimo zoper nje. Prim. resolucijo čl. Juristentaga iz l. 1931: „Ravnopravnost obeh spolov ne izključuje pravnega upoštevanja različnosti, ki jih terja skupni namen (sc. zakona)“. Zato ostajam pri sedanji trodelitvi pravic in dolžnosti med soprogi.

Določba, ki daje posebne pravice možu napram ženi in mu nalaga posebne dolžnosti nasproti njej, se naj glasi:

§ 5: „Mož je upravičen in dolžan, da vodi, ustrezno svrhi zakona, gospodarstvo in celokupno življenje rodbine. On je zavezan, svojo ženo v razmerju k svojemu imovinskemu stanju vzdrževati, jo ob vseh prilikah ščititi in ji odpuščati njene slabosti“.

Razlike nasproti § 148 predh. nač. (ki je že nekoliko spremenil § 91 o. d. z.) utemeljujem tako-le: a) Prvi stavek cit. mest „Mož je glava rodbine“ je fraza, ki naj definitivno izgine iz zakonika; tudi § 49 čl. nač. jo je črtal; b) Pravica moževega gospodarstva je prevzeta v besedilu načrta; poudarjeno je zgolj, da je gospodarstvo ne le moževa pravica, ampak tudi njegova dolžnost; c) Zgolj moževa dolžnost je, kakor po o. d. z. in nač., svojo ženo alimentirati, tako da se sme alimentirati žena, če hoče, iz lastnih sredstev; č) Beseda „(ženo) zastopati“ je nadomeščena s „ščititi“, ker se bo urenila dolžnost moža, ženo zastopati (ta dolžnost ostane!) med imovinskopravnimi učinki (v zvezi z določbami o pravici moža, svojo ženo zastopati); d) Zadnja, nova dolžnost moža (odpuščati ženi njene slabosti) je posneta po § 106 rusk. svoda zak. (t. X. č. 1).

Posebne pravice in dolžnosti žene nasproti možu.

Posebne pravice žene napram možu izhajajo že iz posebnih dolžnosti moža po predhodnem paragrafu, a posebne

njene dolžnosti iz ustrežajočih, v istem paragrafu predvidenih, posebnih pravic moža. Tukaj se predlagajo naslednje nadaljnje posebne pravice in dolžnosti žene:

§ 4: „Žena je upravičena in dolžna, da vodi po moževih smernicah gospodinjstvo rodbine. Ona je zavezana, slediti možu na njegovo prebivališče, mu pomagati po svojih močeh pri njegovem pridobivanju in ga v razmerju k svojemu imovinskemu stanju vzdrževati, ako bi postal mož nesposoben za pridobivanje in ne bi imel lastne imovine“.

Določba se naslanja tesno na § 149 predh. nač., ki je že izdatno spremenil in dopolnil § 92 o. d. z. Od mene predlagane spremembe bi bile: a) Uvodna določba predh. nač. in o. d. z. o prehodu moževega rodbinskega imena na ženo naj odpade, ker je že urejena po zakonu o osebnih imenih; b) Gospodinjstvo naj ne bo le dolžnost žene, ampak tudi njena pravica, tako da ji ga mož ne more odtegniti brez utemeljenega razloga (o njih § 5). Tako bo prišel jasneje do izraza diarhični sistem našega ženitnega prava, ki ga je učil že Tomaž Dolinar. Vendar gospodarstvo moža in gospodinjstvo žene ne bosta povsem neodvisni področji, ker se more voditi gospodinjstvo le v mejah (maksimalnih in minimalnih) proračuna, a ta se ravna po uspehih moževega gospodarstva (pridobivanja); c) Nova je (po nač. in § 4) dolžnost žene, alimentirati podredno (ne primarno, kakor mož ženo) svojega osiromašenega moža; č) Popolnoma opuščam v § 4 dolžnost pokorščine žene napram možu. To je dosti težaven civilistični problem. Starejši zakoniki (code civil, uvod. zak.) uzakonjujejo neomejeno dolžnost žene, biti pokorna možu. O. d. z. in predh. nač. jo previdno omejujeta po predmetu („v kolikor zahteva hišni red“). Po nem. drž. zak. odločuje mož „v vseh zadevah skupnega zakonskega življenja“. Mislim, da morem predlagati v soglasju s čsl. načrtom, naj se opusti vsaka omemba te dolžnosti. Že iz moževe gospodarske pravice bo izhajalo, da se morajo pokoriti vsem njegovim neoporečnim gospodarskim odredbam i žena i vsi člani rodbine; gospodarstvo brez te dolžnosti ne bi bilo gospodarstvo. A nalično velja in mora veljati v pogledu vseh neoporečnih gospodinjskih odredb žene, ki se jim morajo pokoriti mož in drugi člani rodbine.

Izjeme in utesnitve.

K vsem trem skupinam pravic in dolžnosti soprogov, medsebojnim in enostranskim, enega in drugega dela, predlagam naslednje izjeme in utesnitve:

§ 5: „Ob zlorabi pravice po enem soprogu odpade tej pravici ustrezajoča dolžnost drugega soproga“.

„Zlasti ni dolžna soproga, slediti možu na prebivališče, katerega odreditev se izkazuje kot zloraba pravice, odrediti skupno prebivališče. Mož more ženi odtegniti ali omejiti pravico gospodinjstva, ako se izkaže za gospodinjstvo nesposobno ali ako ga zanemarja“.

„Kadar zadene ženo dolžnost, vzdrževati moža, popolnoma ali pretežno, določa ona skupno prebivališče in prehaja nanjo gospodarstvo rodbine. Kadar je mož sam kriv svojega osiromašenja, dobi od žene le nujno vzdrževanje“.

Vse te določbe so nasproti o. d. z. nove, a ne potrebujejo nadaljnega komentarja in so deloma že priznane po judikaturi. Predh. nač. (§ 149) pozna le določbo 1. stav. 2. odst., ki pa ne sme ostati osamljena, ampak se mora generalizirati v predlaganem smislu. — Reducirani obseg alimentov, ki gre osiromašenemu možu nasproti ženi, kadar je zakrivil osiromašenje sam, predlagam kot kompromis med stališčem načrta, ki ne pripisuje moževi krivdi nobenega pomena, in med stališčem marib. okrož. sodišča, ki odvzema možu v takem primeru vsako pravico do alimentov.

B. Imovinskopravni učinki.

Za osebnoopravnimi učinki naj slede takoj (še v ženitnem pravu) zakoniti imovinskopravni, ki so pomešani doslej z učinki paktov v 28. (29.) pogl. Uvodna določba se naj glasi (po zgledu 2. st. § 89 odz. = 146 nač.):

§ 6: „Tukaj se urejujejo le tisti imovinskopravni učinki zakona, ki izhajajo za soproge iz samega zakona, dočim so urejeni oni, ki izhajajo zanje iz sklenjenih zakonskoimovinskih dogovorov, v 29. pogl. drugega dela tega zakonika“.

I) Poglavitni imovinskopravni učinek zakona je po o. d. z. in bo po predh. nač. negativen: Imovini obeh soprogov ostaneta ločeni (oddvojeni); § 52 čsl. nač. še dostavlja: „Zakonska vez ne osnavlja še nikake imovinske skupnosti med soprogi.“ Ta sistem ločenih imovin se je izkazal za najpriporočljivejši. Danes mu pojejo slavo tudi Nemci, ki so se bili odločili za „sistem upravne skupnosti“, a napravili z njim slabejše skušnje. Za Jugoslavijo se priporoča sistem ločenih imovin tem bolj, ker ga poznajo že danes vsa njena pravna ozemlja, z malo izjemo dela Vojvodine. Po vojvod. nepisanem pravu je kombinirana ločitev imovin inter vivos s tzv. pridobitno skupnostjo mortis causa t. j. ob smrti prvega soproga se delijo (med zapuščino in preživečim soprogom) vse pridobitve, napravljene v zakonu. V Čsl. so se Slovaki trudili, da razširijo ta kombinirani sistem tzv. koakvizicije na vse državno ozemlje; za isto razširjenje se vnema pri nas Eisner (I. str. 412—413, II. str. 612—613), a mislim, da bo prebivalstvu najbolj ustrezno, če bo ostala pridobitna skupnost mortis causa še naprej partikularno dedno pravo Vojvodine. — Načelna določba jdz. naj bi se glasila po zgledu 1. stav. § 1237 odz = § 1193 nač.:

§ 7: „Ako zaročenca ali soproga v pogledu imovine ne skleneta posebnega dogovora, obdrži vsak svojo imovino, in ne more en soproga od tega, kar pridobi drugi soproga v zakonu, ali kar preide nanj na kakršen koli način, ničesar zahtevati.“

II.) Sistem ločenih imovin je omiljen že po o. d. z. s tremi domnevami: a) s tzv. praesumptio Muciana (§ 1237, stav. 2); b) s pravno domnevo, da je žena prepustila možu upravo in užitek svojih parafern (§ 1238) in c) z domnevo, da so nakit, dragulji in druge dragocenosti, katere je dal mož ženi za njen okras, darovani, ne posojeni (§ 1247, stav. 1). Načrt je zadnjo domnevo odpravil, drugi dve pa spremenil. Vse potrebujejo kritike:

ad a) Praesumptio Muciana naj bi se glasila po § 1193 predh. nač., ki prevzema besedilo § 52 čsl. nač., tako-le: „Ako se je imovina pomnožila („je što pridostlo imovini“) za časa trajanja zakonske skupnosti, se smatra v dvomu, da sta jo pridobila oba soproga po enakih delih. Dopusten pa je dokaz, da jo je pridobil eden ali drug soproga, kakor tudi dokaz, da pripada imovina soproga v drugem razmerju. O tem razmerju odloča sodnik po prostem prepričanju (svobodnem uverenju)“. — Res je, da se je pridobivanje v zakonu s strani soprogov v zadnjih desetletjih nekoliko

spremenilo, in da pridobivajo danes sem ter tja (zlasti po mestih in industrijskih krajih) tudi zakonske žene. Ni pa še dolgo res in ne bo v dogledni bodočnosti, da bi pridobivale zakonske žene (normalno) prav toliko, kolikor pridobivajo zakonski možje, tako da bi bila upravičena domneva, da sta prispevala k nabavkam v zakonu vsak polovico. Ta domneva je še daleč od resnice, zlasti v naši agrarni Jugoslaviji. Sicer se pa obojestranski zaslužek v zakonu ne sme zamenjavati z obojestranskim prispevanjem k zakonskim nabavkam. Koliko je zakonskih žen s samostojnim zaslužkom, ki tega ne porabljajo za zakonske nabavke, temveč za tekoče potrebe v zakonu ali niti ne za te, ampak zase osebno. To store danes opravičeno, ker nalagajo naši zakoniki vsa onera matrimonii izključno možu in nobenega ženi. Zato je predlagana sprememba § 1237 st. 2, zoper katero se izreka tudi Eisner (I. str. 413, II. str. 613), nujno potrebna vsaj naslednje korekture:

§ 8: „V dvomu se domneva, da izvirajo pridobitve za časa trajanja zakonske skupnosti od moža. Le če je imela ob času pridobitve tudi žena samostojen zaslužek in ga je uporabljala na korist zakonskim nabavkam, se domneva, da izvirajo pridobitve od obeh; v kakem razmerju, naj odloči sodišče po okolnostih primera; v dvomu po enakih delih“.

ad b) — 1.) Drugo omilitev sistema ločenih imovin predlaga 1. odst. § 1194 predh. nač. v naslednjem spremenjenem besedilu: „Dokler žena ne ugovarja („se ne usproti“), upravlja mož njeno imovino“. Če primerjamo to besedilo z onim § 1238 o. d. z., so iz njega opuščene besede: „velja pravna domneva“ in „možu kot svojemu zakonitemu zastopniku“. — Obema opustitvama je pritrđiti: Moževa upravna pravica, dokler je žena ne prekliče, ni pravna domneva, ampak pravna činjenica, ki se ne da pobijati, kakor pravne domneve, s kakim protidokazom (le z dokazom, da je bila upravna pravica preklicana). — Upravna pravica je prius, moževa zastopniška pravica (v okviru upravne) posterius, takorekoč korelat upravne, ker se uprava na znotraj ne da misliti brez zastopanja na zunaj. Dosedanje moteče besedilo se je često razumevalo v obratnem smislu, da je mož zakoniti zastopnik žene in kot tak upravitelj njenih parafem. — Vendar se bojim, da tudi sedanje očiščeno besedilo § 1238 o. d. z. (kljub nadaljnjim uvodnim besedam 2. odst. § 1194 predh. nač.: „Istina muž se u pogledu takve uprave

smatra uopšte kao i svaki drugi opunomoćeni zastupnik“) ne bo dosti jasno; zato predlagam naslednje jasnejše:

§ 9: „Dokler žena ne ugovarja, upravlja mož njeno prosto imovino. V mejah te uprave je mož zakoniti zastopnik žene pred sodiščem in izven njega. Izven mej uprave ženinine proste imovine potrebuje mož zanjeno zastopanje, kakor drugi pooblaščenci, naročila in pooblastila. Vendar je mož na zahtevo žene dolžan, sprejeti vsako njeno zastopanje“.

Zadnji stavek je stal doslej med osebnopravnimi učinki (§ 91 o. d. z. = § 148 predh. nač.), a spada semkaj. § 53 čsl. nač. formulira predlagano normo krajše, a po m. m. dostopno napačnemu razumevanju: „Kolikor se žena ni uprla, velja, da je poverila upravo svoje imovine možu kot zastopniku“.

2) Privilegi, ki jih uživa mož ob upravljanju ženinih parafern v notranjem razmerju, so urejeni doslej v posebnem § 1239 o. d. z., a predh. nač. jih premešča v 2. odst. prej obrazloženega § 1194. To ni dobro, ker doprinaša k nejasnosti. Po vsebini ni temu 2. odst.-u § 1144 predh. nač. prigo-varjati drugega, nego da so odveč besede „ako to nije izrečno ugovoreno“. Določba se naj glasi:

§ 10: „Kot zakoniti upravitelj ženinine proste imovine, je mož odgovoren le za osnovno imovino (glavnico) in ni dolžan, polagati račun o užitkih, prejetih za časa uprave. Račun se smatra za položen in za odobren do dneva, ko je upravljanje prenehalo“.

Drugo vprašanje je, se-li naj uvede za preklic možu ex lege pristojče upravne pravice v pogledu ženinih parafern in njegove zastopniške pravice v mejah te uprave, forma in publikacija? Pozitivni odgovor na to vprašanje bi se moral uzakoniti v nepr. postopniku.

3.) Takoj za moževo zakonito upravno in zastopniško pravico, naj bi govoril jdz. o novi ženini „pravici ključev“. Če stoje določbe o moževi pravici med imovinskopravnimi učinki zakona, ni uvideti, zakaj naj bi stale določbe o analogni ženini pravici med osebnopravnimi, kakor predlaga § 150 predh. nač.? Analogija je zlasti v tem, da bo tudi ženina zastopniška pravica korelat njene gospodinjske pravice (dolžnosti), ki se brez pravice zastopanja ne da izpolnjevati. Razliki v pravni strukturi bosta v glavnem dve: ženina zastopniška pravica ne bo prekaristične narave t. j. vsak

čas in brez razloga preklicna, kakor moževa, ampak se bo mogla (kakor gospodinjstvo) odtegniti le iz utemeljenih razlogov. Zato pa žena ob izvrševanju nove pravice ne bo uživala privilegov in bo morala polagati račun. Besedilo nove pravice naj ostane, kakor je predlagano v nač.:

§ 11: „V skrbi za tekoče potrebe gospodinjstva zastopa žena moža, in zavezujejo njeni posli moža tako, kakor da bi jih bil sklenil osebno. Mož more ženi to zastopniško pravico, če bi jo zlorabljala ali se izkazala za njo nesposobno, odtegniti ali omejiti“.

4) Za primer prekoračenja zakonitih zastopniških pravic predvideva nač. (§ 150 odst. 1) določbo le, če je bila prekoračena „pravica ključev“. A ista določba mora veljati za prekoračenje analogne moževe upravne in zastopniške pravice. Določba ni ravno nujna, ker bi se brez nje, po naliki, uporabljal § 1026 o. d. z. = § 1011 predh. nač. Če ostane, naj se glasi razširjeno:

§ 12: „Kadar prekoračita mož ali žena meje zakonite pravice medsebojnega zastopanja, ostane zastopanec nasproti tretjim osebam, s katerimi je bil sklenjen posel, zavezan le, če prekoračenje istim ni bilo znano, niti moralo biti znano“.

ad c) Opustitev določbe § 1247 o. d. z. utemeljuje Maurovićev izveštaj s spremembo praes. Mucianae in z nepravilnostjo n. pr. pri obiteljskem nakitu, posojenem ženi. Nobeden teh argumentov ne prepričuje, a prvi bo odpadel, če se bo vsebina praes. Mucianae ponovno spremenila. Jaz predlagam ne le obdržanje, ampak celó razširjenje določbe § 1247 o. d. z. na vse ženske potrebščine:

§ 13: „Kar je dal mož ženi nakita, draguljev, drugih dragocenosti in ženskih potrebščin za njen okras (lišp) ali za osebno rabo, velja v dvomu za podarjeno, ne za posojeno“.

III. Kot nov učinek sklenjenega zakona, pretežno imovinskopravne narave, predlagam še naslednjo določbo:

§ 14: „Žena ne sme iskati zaposlitve izven hiše na način ali v obsegu, ki bi jo oviral, izpolnjevati svoje dolžnosti kot žena in mati“.

Ta aktualna določba ne potrebuje (dasi bo nova) nobene utemeljitve. Zakonodaje, ki jo že imajo uzakonjeno (nem., švic.), gl. pri Eisnerju (I. str. 410—411, II. str. 611). Kolikor bi trpela radi materine odsotnosti blaginja otrok, mož ženi take zaposlitve niti dovoliti ne sme.

C) Pravni učinki ob prestanku zakonske vezi in zakonske skupnosti.

1) Zakonska vez prestane: ob smrti enega soprogov ali (domnevano) ob njegovi proglasitvi mrtvim, in ob razvezi zakona; zakonska skupnost: ob ločitvi soprogov od mize in postelje. Kadar se proglasi zakon za neveljaven, učinkuje njegova neveljavnost *ex tunc* (izza sklenitve: § 156 nač.).

Kar se tiče pravne usode medsebojnih zakonitih prestacij soprogov v zadnjem primeru, je treba razlikovati: a) če je bil eden soprogov kriv, da je bil sklenjen neveljaven zakon, mora povrniti krivi nekrivemu (sedaj po 30. pogl., v bodoče po „občnem predpisu“ § 1213 nač.) vso škodo; b) če ni bilo krivde, nastanejo splošni kondikcijski zahtevki (*sine causa*). V obeh primerih, tudi v prvem, bo sumarni rezultat: pobotanje medsebojnih storitev in činitev, ker si mora nekrivi sprog od svoje škode odračunati, kar je prejel *sine causa* v neveljavnem zakonu.

2) Ob ostalih primerih (smrti, razvezi in ločitvi) ostanejo zakoniti pravni učinki zakona pro *praeterito* netangirani in se pro *futuro* ukinejo. Zlasti prenehajo vse vzajemne pravice in dolžnosti obeh soprogov n. pr. živeti v nerazdružljivi skupnosti, a tudi enostranske, zlasti gospodarstvo moža, gospodinjstvo žene, zastopniške pravice in dr.

Izjemi tega generalnega ukinitvenega učinka sta dve: nadaljnji obstoj zakonske zvestobe med ločenimi soprogi in razne vzdrževalne pravice. Za zadnje imamo podrobne določbe v §§ 1264 in 1266 o. d. z. ozir. §§ 1211 in 1212 predh. nač., zopet med ženitnimi pakti; to ni v redu in se morajo te nadaljnje določbe premestiti v ženitno pravo.

3.) Da si morata ostati ločenca zvesta, ni izrečno uzakonjeno ne v o. d. z., ne v predh. nač. A nadaljnjega obstoja ligamina ni možno tolmačiti v smislu, da imata ločenca spolno svobodo, da le ne smeta dati pozakoniti svoje (najresnejše in najdostojnejše) zveze z drugim spolom s sklenitvijo zakona; tako tolmačenje bi mejilo na nemoralnost. V drugo roko moramo biti iskreni in priznati, da zakonodavec od ločencev v splošnem spolne vzdržnosti ne pričakuje. Zame je iz te neskladnosti med življenjem in njegovo pravno ureditvijo edini izhod v tem, da reprobiram vso in-

stitucijo ločitve od mize in postelje (sporazumno in nespo-razumno). V prvi vidim celo antinomijo k oni določbi zakona, ki terja od zakoncev (kogentno) „življenje v nerazdružljivi skupnosti“.

4.) Določbe, ki bodo urejevale vzdrževalne pravice, bodo po nač. naslednje:

a) ob smrti enega soprogov;

§ 1197 predh. nač. reproducira vsebino § 1245 o. d. z., a ne dosti točno, ker prevaja „die gewöhnliche Verpflegung“ z „običajno vzdrževanje“, a gre za „privajeno oskrbo“. Dalje se priporoča, razširiti enako oskrbo na korist vdovca, če ga je vzdrževala prej umrla žena po novi določbi § 4; končno, opozoriti na tem mestu na vzdrževalne pravice preživečih soprogov po § 779 predh. nač. = § 796 o. d. z. Č. Marković zahteva celó, naj se premesti § 779 v ženitno pravo; a § 708 čsl. je premestil predmetno določbo v dedno pravo. — Po izvedenem bi se določba glasila:

§ 15: „Vdovi in onemu vdovcu, ki ga je morala vzdrževati prej umrla soproga po določbi § 4, gre še šest tednov po smrti drugega soproga privajena oskrba iz njegove zapuščine. Dokler uživa to oskrbo, ne sme prejemati izgovorjene vdovščine. Ako je vdova noseča, ji gre privajena oskrba, dokler ne preteče šest tednov, odkar je porodila“.

„Pravica preživečega soproga na vzdrževanje izhaja iz § 779 tega zakonika“. (Kako se bo morala vsebina § 779 nač. omejiti in dopolniti, bom navedel v dednem pravu).

b) ob ločitvi;

Sedaj veljavni § 1264 o. d. z., stav. 2. določa: „Ako en del ni kriv, mu je dano na voljo (zahtevati nadaljevanje ali razveljavljenje ženitnih paktov ali) po okolnostih pristojno vzdrževanje“. — § 1211 predh. nač. pojasnjuje besede „po okolnostih“, določujoč: „Ako po ženitnem paktu soprogu ne gre posebna pravica na vzdrževanje, ali, če mu pritiče, pa zahteva v smislu § 1210, naj se proglasi ženitni pakt za ukinjen, potem ločitev sama po sebi ne ukinja zakonite dolžnosti vzdrževanja med soprogi; a izvzemajo se ti primeri (čemu plural!): ako je ločitve kriv samo en soprogo, zgubi

pravico na vzdrževanje, ki mu gre po § 148 odn. § 149“. — § 1211 predh. nač. ima še drugi stavek, ki je prevzel, neznatno spremenil in razširil dv. d. z dne 4. maja 1841. števil. 531. z. z naslednjimi besedami: „Ako sta ločitve kriva oba soproga, more sodišče, upoštevajoč posebne okolnosti primera, na prošnjo onega soproga, ki se ne more sam vzdrževati, naložiti drugemu soprogu, da mu daje pristojno vzdrževanje“. — Zadnja določba, ki bo prihajala po predh. nač. še v poštev, bo gori cit. občni odškodninski predpis § 1215.

V 1. stavku § 1211 mi ne ugaja predlagana pravna narava vzdrževalne pravice nekrivega ločenca. Neprimerno in po m. m. nepravilno bi bilo, če bi obdržala ta pravica zaradi dalje obstoječega ligamina svojo staro naravo in vsebino (naturalne prestacije). Nekrivi ločenec mora dobiti pravico na denarno rento. Ta denarna renta je odškodninske narave in se ravna zato njena višina po obsegu škode. Nobene škode nima n. pr. ločenec, za katerega pristojno vzdrževanje v ločenem stanju je preskrbljeno s posebnim paktom (če ostane pakt v veljavi). Če pakta ni, mora ločenec upoštevati, da odpadejo zanj (radi ločitve) vse dolžnosti iz zakona, zlasti dolžnost gospodinjstva (gospodarstva), pomaganja pri pridobivanju i. t. d., kar vse vpliva v normalnih prilikah zmanjševalno na denarno rento. Pravilo bodi, da ne sme biti nekrivi ločenec po ločitvi ne na slabšem, ne na boljšem, nego je bil v zakonu. — K 2. stavku § 1211 predh. nač. sta predlagala že Eisner in Kušej, naj se reducira „pristojno vzdrževanje“ na „pomanjkujoče nujno“. — Določba naj bi se torej glasila:

§ 16: „Ako ločenemu nekrivemu soprogu ni izgovorjena po ženitnem paktu posebna vzdrževalna pravica, ali, mu je sicer izgovorjena, a zahteva po § 1210 ukinitev pakta, potem more zahtevati od svojega krivega soproga, da mu daje, kot odškodnino namesto vzdrževanja, mesečno denarno rento v takem obsegu, da se bo mogel vzdrževati enako pristojno, kakor se je v zakonski skupnosti“.

„Ako stakrivaločitve oba soproga, more sodišče, upoštevajoč okolnosti primera, na prošnjo onega soproga, ki se ne more sam vzdrževati in kolikor se nemore, naložiti drugemu soprogu, da mu daje denarno rento, potrebno za nujno vzdrževanje“.

c) o b r a z v o d u :

Za primer razveze ima sedaj veljavni § 1266 o. d. z. le določbe, da gre nekrivemu soprogu „popolno zadoščenje“ (in „vse, kar mu je v ženitnih paktih izgovorjeno za primer preživetja“). O vzdrževalni pravici nekrivega soproga ne govori izrečno, a je obsežena v „popolnem zadoščenju“. § 1212 nač. je jasnejši, ne da bi spreminjal vsebino o. d. z.; zadnji njegov stavek pravi izrečno: „Sem (sc. med zahteve nekrivega soproga) spada zlasti pravica na ono vzdrževanje, katero bi mu pripadalo kot soprogu (§§ 148 in 149)“. — Poleg te določbe je predviden občni odškodninski predpis § 1213 predh. nač. — K tem predlogom imam iste pomisleke in isti protipredlog, kakor k vzdrževalni pravici ob ločitvi: Tudi nekrivi razvedenec naj dobi proti krivemu pravico na mesečno denarno rento v takem obsegu, da radi razveze ne bo ne na slabšem, ne na boljšem, nego je bil v zakonu; če mu je izgovorjena vzdrževalna pravica že v paktu, potem renta odpade (izbira med nadaljnjim obstojem ali ukinitvijo pakta tukaj ni možna). — Nič ni predvideno, ne v o. d. z., ne predh. nač. za primer obojestranske krivde razvedencev. Po m. m. mora obveljati tudi tu analogija z ločenci, zato predlagam na mestu 3. st. § 1212 naslednjo kratko določbo:

§ 17: „Enake denarne rente, kakor med osebami, ločenimi od mize in postelje po predhodnem paragrafu, veljajo med osebami, katerih zakon je bil razvezan iz enostranske krivde (§ 16 odst. 1) ali iz obojestranske (§ 16 odst. 2)“.

Večkrat cit. občni novi predpis § 1213 predh. nač. lahko odpade, ker izhaja iz občega odškodninskega prava.

Redki so primeri, da ločitve ali razveze ni kriv nobeden soprogov. Ker pa niso izključeni, bi morala o. d. z. in predh. nač. predvidevati alimentacijsko določbo tudi za ta primer. Odškodninski vidik nas tu zapusti, ker ni krivde ne na eni, ne na obeh straneh. A ti soprogi imajo in bodo imeli po § 796, 1. stav. o. d. z. = § 779, 1. stav. predh. nač. po smrti drugega soproga pravico na „pomanjkujoče pristojno vzdrževanje,„. Nesocialno in čudno bi se glasilo, če bi imeli po smrti do zapuščine umrlega več pravic, nego do imovine živega. Zato je priznaval že Rittner vzdrževalne pravice tudi v takem primeru obojestranske nekrivde. Predlagam naslednjo novo sklepno določbo:

§ 18: „Ako ločitve ali razveze zakona ni kriv noben soprogov, gre ženi, ki se ne

more vzdrževati sama in kolikor sene more, nasproti možu mesečna renta, potrebna za njeno pristojno vzdrževanje. Enaka renta gre možu nasproti ženi, če ga je morala žena vzdrževati že pred ločitvijo ali razvezo.“

O pobotanju z vlogami hranilnih knjižic.

Lajovic Anton.

Tvrdba v Sloveniji je bila dolžna hranilnici in posojilnici, (ki ni pod zaščito), na deželi znesek 40.000 Din. Tvrdba je od svojega klienta kupila vložno knjižico iste hranilnice z vlogo 30.000 Din. Na opomin hranilnice, da naj plača dospeli dolg, je tvrdba po svojem zastopniku poslala hranilnici v gotovini 10.000 Din in obenem z vložno knjižico pismo, v katerem izjavlja, da s to svojo vlogo pobotava ostanek svojega dolga. Hranilnica je gotovino vzela na račun, knjižico pa je vrnila zastopniku tvrdbke, češ da vloga še ni dospela v plačilo. Zastopnik je na to hranilnici sporočil, da smatra pobotanje za izvršeno in da je hranilna knjižica hranilnici pri njem na razpolago, kajti v resnici, da je vloga že dospela v plačilo. Slednje se je kasneje v pravi ugotovilo kot resnično.

Hranilnica je na to tožila ostanek svoje terjatve nasproti tvrdbki v znesku 30.000 Din, tvrdba pa je prigovarjala izvršeno pobotanje in je uspela na vseh treh stopnjah.

Navzlic tej soglasnosti sodb, ki takorekoč predstavljajo nekako pravniško mnenje, se rešitev zgoraj opisane situacije ne vidi pravilna.

Prvo vprašanje, ki ga je rešiti, je, na kak način je terjatev iz hranilne knjižice vezana na knjižico, a drugo vprašanje, kaj je prav za prav pravnivzrok, da pri pobotanju ugasneta obojestranski terjatvi,

V zakonodaji kakor tudi v literaturi je pravna narava terjatve iz hranilne knjižice skoro neobdelana in gotovo nejasna. Glede hranilnih knjižic ima nekaj določb, a zelo skromnih (v § 13, 14, 15) starodavni „hranilnični regulativ“ iz leta 1844., sicer pa urejajo pravno naravo hranilne knjižice pravila hranilnic in posojilnic, ki so kolikor toliko uniformirana in prilagodena zgoraj omenjenim določilom regulativa.

V najrazličnejših komentarjih pa najdeš, če iščeš razlago o pravni naravi hranilnih knjižic, le prepir o tem, ali so hranilne knjižice imetniški papir ali legitimacijski papir. To je razumljivo iz gospodarskih prilik prejšnje dobe. V dolgi dobi mirnega gospodarstva pred vojno je bil denarni trg ves čas tako v ravnotežju, da tudi male hranilnice ali posojilnice nikdar niso bile v zadregi za gotovino. Zato je v tedanjih časih hranilna knjižica vobče značila gotov denar. Vprašanje likvidnosti hranilnih knjižic se tedaj sploh ni pojavljalo. Pojavljalo se je le vprašanje, kdo je upravičen, izterjati vlogo iz hranilne knjižice. Zato je razumljivo, da se je literatura bavila le z vprašanjem, ali so hranilne knjižice imetniški papir ali legitimacijski papir. Obojno naziranje je vzeto namreč iz enega in istega vidika, namreč iz vidika, kdo je aktivno upravičen k tožbi iz hranilne vloge.

Po prevratu pa je pri nas postala čisto nova do tedaj nezaslišana situacija, da so skoro pri vseh denarnih zavodih zamrznile vse vloge. Hranilnice in bančni zavodi niso bili vsled pomanjkanja gotovine več zmožni, da bi izplačevali vsote, naložene pri njih na hranilne knjižice. Vlagatelji so si morali sedaj pomagati na drug način, da so prišli do denarja, namreč, da so svoje knjižice, torej svoje zamrzone vložene terjatve prodajali pod nominalno ceno, samo da pridejo do nekega kritja. To priliko pa so izkoristili dolžniki bank in hranilnic, ki so vložne knjižice kupili mnogokrat globoko pod nominalno vrednostjo in so potem te terjatve iz vložnih knjižic pobotali s svojim dolgom. Hranilne knjižice so postale t r g o v s k o b l a g o.

Nastane sedaj vprašanje, ali je obstajala pravna podlaga zato, da je hranilna knjižica trgovsko blago t. j. da reprezentira neko resnično vrednost? Tega vprašanja ni moči rešiti, če naj vidimo problem hranilne knjižice samo v tem, ali je hranilna knjižica imetniški ali pa samo legitimacijski papir.

V našem primeru, uvodoma navedenim, legitimacija tvrdke kot prave lastnice knjižice pridobljene na pravilen način niti ni bila v sporu.

Po našem mišljenju je edina zakonita norma, ki daje hranilnim knjižicam resnično, blagovno, vrednost: določba § 296 i. r. Ta paragraf namreč določa, da se morejo terjatve iz menic, iz indosabilnih papirjev, iz neindosabilnih čekov, trgovskih nakaznic in obveznic in pa iz vložnih knjižic bank, hranilnic in posojilnic zarubiti edino le na ta način, da se dotični papirji oziroma hranilne knjižice odvzamejo in sodno položijo.

Vsa sodna praksa je do sedaj stala na stališču, da se terjatve iz hranilnih knjižic nikakor ne dajo zarubiti na način, kakor navadne terjatve po § 294 i. r. To se pravi, da je terjatev iz hranilne knjižice nezarubljiva, če upnik ne ve, kje se nahaja dotična hranilna knjižica, četudi slučajno ve za pravilno številko te hranilne knjižice, za višino vloge, in za ime, navedeno v knjižici. V tem smislu je izšlo že mnogo odločb najvišjih sodišč, a menda nobena v protivnem smislu.

V razjasnitev naj navedem drug praktičen primer. V malem trgu na deželi je dobro stoječa hranilnica in posojilnica. V istem trgu je tudi imovit kmet, ki ima pri hranilnici naloženih na hranilno knjižico 20.000.— Din. Vsi odborniki in organi hranilnice ga poznajo. On gre dopoldne v hranilnico in pravi: „Vi veste, da imam na svojo knjižico številka toliko in toliko naloženih 20.000.— Din. Knjižico sem založil in je trenutno ne najdem, denar pa moram takoj imeti“. In hranilnica mu izplača njegovo vlogo 20.000 Din, on pa obljubi, da bo knjižico popoldne prinesel. Isto popoldne pa mu sodni organ zarubi in odvzame zadevno knjižico za nek menični dolg.

Dopoldne sta si hranilnica in vlagatelj bila edina v tem, da se je vlagatelju izplačala njegova vloga in vendar mislim, da ni dvoma, da bo zahtevajoči upnik z uspehom uveljavil terjatve iz hranilne knjižice. Zakaj?

Mislim, da daje prav določba § 296 i. r. terjatvam iz hranilnih knjižic posebno naravo. Kakšno? To, da je terjatev iz hranilne knjižice trdno zvezana s posestjo hranilne knjižice in da je to terjatev moči uveljaviti samo na dva načina: ali da predložiš hranilno knjižico ali pa se izkažeš z amortizacijskim dekretom, s katerim je bila dotična hranilna knjižica amortizirana. Brez teh dveh papirjev terjatve iz hranilne knjižice ni mogoče uveljavljati. Hranilna knjižica je torej vsled določbe § 296 i. r., ki ustanavlja pravno naravo knjižice, postala prezentacijski papir. Ta posebna lastnost hranilne knjižice potegne za seboj še nadaljnjo, namreč to, da je hranilnica dolžna iz hranilne knjižice vedno najmanj toliko, kolikor znaša po vpisu v hranilno knjižico vloga v hranilni knjižici. (Seveda, kolikor tak vpis ni falsificiran ali zmoten). Terjatev iz hranilne knjižice se ne more zmanjšati nikakor drugače, kot da se to vpiše v hranilno knjižico.* Če hranilnica tega ne stori, je smatrati vlogo v dotedanji višini za obstoječo, in če je

* Če regulativ predpisuje v § 13, da je vsako vložitev in vsako izvršeno plačilo vpisati v knjižico.

hranilnica vlagatelju nekaj izplačala, ne da bi bila to vpisala v hranilno knjižico, ima pravico ta izplačani znesek terjati nazaj od vlagatelja iz posebnega pravnega naslova, nikakor pa se ne more sklicevati na to, da je izplačala del vloge iz hranilne knjižice, ker je bilo pravno stanje isto, kot če je vlagatelju vlogo izplačala, ne da ji je ta predložil hranilno knjižico.

To vse logično nujno izvira iz določbe § 296 i. r. ker bi bila ta določba povse brez pomena in zamah v zrak, če bi dopuščali možnost, da je hranilna knjižica, ki se je našla pri zavezancu in ki se glasi recimo na 20.000 Din vloge, v resnici le kakor prazen meh, če je smela in mogla hranilnica celo dotično vlogo izplačati veljavno brez predložitve hranilne knjižice. Če bi bilo to mogoče, tudi ne bi bilo nikakega zadržka, da se terjatev iz hranilne vloge ne bi zarubila po § 294 i. r. kakor čisto navadna terjatev.

Če bi slednje stališče bilo mogoče, bi hranilne knjižice v tistem trenutku morale zgubiti prav vsako vrednost in nehale biti trgovsko blago. Toda prav nasprotno je res. Hranilne knjižice imajo svojo vrednost vprav vsled določbe § 296 i. r., ki povzroča, da je terjatev iz hranilne knjižice trdno vezana na hranilno knjižico tako, da obstoji najmanj v tistem znesku, na katerega se glasi vloga v hranilni knjižici.

Ta ugotovitev je prvi del našega razlagovanja.

Kaj je vzrok, da vsled pobotanja ugasnejo medsebojne terjatve? To vprašanje je tako v zakonu kot v literaturi zavito v mistično meglo. Kra inz in za njim Ehrenzweig in Dernburg pravijo, da je etični temelj za kompenzacijo najti v izreku: *dolo facit, qui petit, quod redditurus est*. Ekonomsko razlagajo pobotanje s tem, češ da ni praktično, da bi dolžnik upniku v gotovini plačeval tisto, kar bo upnik zopet dolžniku vsled dolžnikove terjatve moral vrniti. To je etična in ekonomska razlaga. Toda kakšna je pravna razlaga? Kakor že rečeno, si praksa uničenje medsebojnih terjatev predstavlja na nek mističen način, kakor da gre za kak kemični proces, za nekako kemično spojitev.

Dasi v zakonitem besedilu za to ni nikake opore, vendar je sedanja praksa in teorija prišla do pravilnega naziranja, da pobotanje ni prej možno, preden ni vsaj ena stranka uveljavila z izjavo takega pobotanja.

Praksa si je tudi v tem edina, da moraš hranilno knjižico izročiti hranilnici oziroma banki, ako hočeš pobotati

terjatev iz hranilne knjižice, in da velja isto za vse papirje, navedene v § 296 i. r. Ne dala bi se torej z golo izjavo pobotati vloga iz hranilne knjižice, če knjižico zadržim pri sebi, četudi bi bilo nesporno, da je terjatev iz vloge že dospela in da je dospela prav tako tudi protiterjatev hranilnice.

Ta dozdevna posebnost me vede na nadaljnjo idejo.

Treba je imeti pred očmi, da oni, ki izjavi, da hoče pobotati, tega nikdar ne more storiti pravno v drugačnem svojstvu kakor upnik, pa najsi bi izvršil pobotanje iz kakršnega koli ekonomskega interesa, bodisi iz interesa, da plača nasprotnikovo terjatev, bodisi iz interesa, da krije sam svojo.

Da pa more pobotati samo v lastnosti kot upnik, izhaja iz tega, ker razpolaga samo s svojo terjatvijo, nikakor pa ne s svojim dolgom ali z nasprotnikovo terjatvijo. On le s svojo terjatvijo lahko nekaj plača. Če torej nekdo izjavi, da hoče pobotati, je s tem toliko rečeno kot: jaz ti hočem s svojo terjatvijo kriti svoj dolg, to se pravi, plačati tvojo protiterjatev.

V zgoraj omenjenem primeru glede terjatev iz papirjev omenjenih v § 296 i. r., smo videli, da je dotične papirje za pobotanje terjatev treba nasprotniku izročiti. Kaj je bližje kot to, če pogledam na potek stvari pri navadnih terjatvah, da vzamem, da oni, ki hoče pobotati rekoč: s svojo terjatvijo, ki jo imam nasproti tebi, hočem poravnati tvojo terjatev proti sebi, da je kompenzator s to izjavo izročil svojo terjatev nasprotniku, jo prenesel na nasprotnika. Pri tem ne jemljem, da gre za kako cesijo, ker je cesija po zakoniti normi smatrati za pogodbo, dočim gre v pričujočem primeru za enostranski pravni posel. Vendar pa se tudi v tem primeru, enako kakor pri cesiji prenese terjatev na nasprotnika z golo izjavo. V tem trenutku, ko je prenesena pobotalčeva terjatev na nasprotnika, nastopi v imovini tega nasprotnika konsolidacija, ker sta se v njegovi imovini strnila dolg in terjatev v eno.

Pravni temelj za ugasnitev terjatev s pobotanjem je torej: konsolidacija.

Toda po zakonu se ne izvrši konsolidacija vedno, četudi se strneta v isti osebi terjatev in dolg. Zakon pozna izjeme, ki so utemeljene v pravno-političnih vidikih. Naš o. d. z. omenja izrečno zemljiškoknjižno zavarovane terjatve. Sem spada tudi, če dobi akceptant pred dospelostjo menice isto v svoje roke, pa jo zopet da naprej v tečaj. Dasi sta bila v tem primeru nekaj časa terjatev in dolg strnjena v isti

osebi, je vendar konsolidacija razveljavljena v tistem trenutku, ko spusti akceptant menico naprej v tečaj.

In tu smo pri jedru problema, ki ga kaže naš uvodoma navedeni primer. Dolgujoča tvrdka je hranilno knjižico v pobotanje predložila hranilnici. Če bi bila hranilnica hranilno knjižico dokončno obdržala, bi bila konsolidacija izvršena, toda konsolidacija je bila razveljavljena v tistem trenutku, ko je hranilnica hranilno knjižico vrnila zastopniku tvrdke. Zato se tudi pobotanje ni izvršilo. Pravno-politični razlogi, ki so odločilni zato, da ne pride do konsolidacije, če je akceptant nedospelo pridobljeno menico spustil naprej v tečaj, niso prav nič različni od onih, ki zavirajo izvršeno konsolidacijo in torej tudi pobotanje pri hranilnih knjižicah, če je hranilna knjižica vsled zavrnitve s strani hranilnice prišla zopet v obtok. V uvodoma navedenem primeru bi bilo tedaj treba smatrati, da se je pobotanje onemogočilo z istim trenutkom, ko je hranilna knjižica po zavrnitvi s strani hranilnice prišla zopet v roke dolžne tvrdke, s čimer je terjatev iz vložne knjižice na novo oživila.

Kako pa bi bilo treba, da dolžna tvrdka po zavrnitvi hranilne knjižice s strani hranilnice postopa, da vendarle doseže pobotanje. Po naših mislih je bilo treba knjižico na pravni način potisniti hranilnici zoper njeno voljo v roke s tem, da bi tvrdka hranilno knjižico sodno položila. Nastal bi s tem podoben položaj, kakor če se upnik po krivici brani sprejeti plačilo svoje terjatve. Dolžnik ima pravno možnost, da po sili potisne denar upniku v roko. Če dolžnik v takem primeru položi dolgovano vsoto pri sodišču, se pravno smatra, kakor da jo je plačal v roke svojega upnika. V takem primeru sprejem pologa s strani sodišča nadomešča sprejem dolžne vsote s strani upnika. Sodišče torej v takem primeru nadomešča upnika.

Isti pravni uspeh bi imela položitev hranilne knjižice pri sodišču, ker bi se pravno moralo smatrati, kot da je položena v roke hranilnice, in čim ostane pri sodišču, ostane v rokah hranilnice. S tem je odstranjena zapreka za konsolidacijo in sledstveno za pobotanje.

Pripomniti moramo, da smo naziranja, da pri sodišču položene stvari zalagatelj ne more enostransko vzeti iz sodne zaloge.

Če je zgornja konstrukcija pravilna, namreč da se s pobotanjem uničita medsebojni terjatvi po konsolidaciji, in prepričani smo, da je to tako, potem je na enostaven, lo-

gičen ter nujen način rešeno tudi vprašanje, kdaj ugasnejo vsled pobotanja medsebojne terjatve.

Dosedanja teorija in praksa je delala pobotanje sicer odvisno od vsaj enostranske izjave, potegnila pa je učinek pobotanja časovno nazaj na neko prejšnjo pravno stanje. A tudi v tem, na kateri trenutek v preteklosti da je treba fiksirati učinek uničenja, praksa ni bila gotova in je vprav na tej retrakciji ležala neka čudna mistika. Nikjer niste mogli najti obrazložene razlage, zakaj se učinek uničenja potegne nenadoma nazaj v nedoločeno preteklost. Nekateri so mislili, da je merodajen trenutek nastanka terjatve, drugi trenutek dospelosti. Tudi ob takem naziranju bi seveda mogel biti odločilen le trenutek nastanka ali pa dospelosti mlajše terjatve. V obojnem primeru je retrahiranje medsebojnega uničenja obeh protiterjatev menda posledica svojevrstne razlage zakonitega besedila, ker se je smatralo, da protiterjatvi „zadeneta skupaj“ v trenutku, ko nastaneta. Dasi sem protivnik one interpretacije zakona, ki se igra z besedami, vendar vidim prav v tem primeru, da je zakon uporabil prav točno besedo, samo da jo je treba pravilno razložiti. Naša razlaga te besede je v tem, da terjatvi ne zadeneta skupaj, dokler sta vsaka še v imovini upnika in dolžnika in dokler nikdo izmed obeh ni ničesar izjavil glede pobotanja, temveč da zadeneta skupaj šele v trenutku, ko kompenzator svojemu nasprotniku priobči svojo voljo pobotati, ker s tem izjavi, da prenese svojo terjatev na nasprotnika. Šele v tem trenutku obojestranski terjatvi v resnici „zadeneta skupaj“.

S tako razlago je odstranjena vsa mistika retrahiranja, s katerim se učinek uničenja medsebojnih terjatev prenaša v preteklost. Odstranjeno je ono, kar je v celem našem čisto individualističnem privatnem pravu edinstveno, namreč, da se z imovinskimi objekti obeh strank, z medsebojnimi obligacijskimi razmerji zgodijo pravne spremembe brez volje strank in brez vednosti istih. To pa se v resnici dogaja z dosedanjo prakso in teorijo retrahiranja z vsemi njenimi absurdnimi konsekvencami, zlasti s tisto, da ima dolžnik vsled kasneje uveljavljenega pobotanja možnost, da nazaj zahteva tisto, kar je plačal v plačilo svojega dolga med tem časom, odkar je (po dosedanji praksi) nastopila kompenzabilnost protiterjatev pa do trenutka uveljavljenega pobotanja, in sicer zahteva nazaj kot plačano „sine causa“.

Naša interpretacija pa je po našem prepričanju v skladu z dejanskim pravnim stanjem ustanove pobotanja

in je zanimivo pri tej priliki opozoriti na to, da je novi nemški civilni zakon sprejel načelo, da se pobotanje izvrši le vsled in ob času uveljavljenja kompenzacije s strani kompenzatorja. To normiranje nemškega civilnega zakona se nam zdi, da je čisto v skladu z nujnostjo stvari same ter se nam ne zdijo pomisleki, ki jih proti temu normiranju navaja Ehrenzweig, samo da niso prepričujoči, temveč, da so naravnost neresni.

Pojem poskusa v najnovejši zakonodaji s posebnim ozirom na nemško narodno-socialistično pravo.

Priv. doc. dr. Munda Avgust.

I. Uvod.*

Najnovejša reforma nemškega narodnosocialističnega kazenskega prava se tiče treh osnovnih vprašanj. Predvsem hočejo tvorca novega nemškega kazenskega prava ustvariti norme, ki naj kaznujejo vsako dejanje, ki ga smatra pravni čut ljudstva za kaznivo. Ta namen je deloma že uresničen; najnovejše nemško materialno kazensko pravo¹ dopušča namreč analogijo tudi in malam partem. Druga točka nemške reformne zakonodaje zahteva, da se ustvari nov kriterij pojma

* Predavanje na sestanku društva „Pravnika“ dne 16. januarja 1956.

Kratice.

Frank VD = Prof. Dr. Frank. Vollendung und Versuch Vergleichende Darstellung. Allg. Teil V. — Denkschrift = Nationalsozialistisches Strafrecht. Denkschrift des preussischen Justizministeriums. 1934. Berlin. II. Auflage. — Olshausen = I. von Olshausens Kommentar zum Strafgesetzbuch für das deutsche Recht. Elfte Auflage 1927. Berlin. — Altman = Kommentar zum österreichischen Strafrecht. Altman, Wien 1928. — Dr. Krug = Dr. Krug. Grundprobleme des kommenden Strafrechtes. Zeitschrift der Akademie für deutsches Recht. 1935. — Dr. Gürtner = Dr. Gürtner. Das kommende Strafrecht. 1934. — Liszt = Dr. Liszt-D. Schmidt. Lehrbuch des deutschen Strafrechts. 25. Aufl. 1927. Berlin-Leipzig. — Berlin = Beling. Die Lehre vom Verbrechen 1906. — Kriegsmann — Kriegsmann. Wahnverbrechen und untauglicher Versuch. Breslau. 1904. — D. Vragović = Dr. Vragović, Kazna za pokušaj po našem krivičnom zakonu. Pravosudje. 1952. — Petrović = B. Petrović: Inkriminacija apsolutno nepodobnog pokušaja u krivičnom zakoniku. Arhiv. 1953.

¹ Novela z dne 28. junija 1955.

poskusa. Ta kriterij naj omogoči kaznovati zločinsko voljo, še preden je storilec započel „izvršitveno“ dejanje; pojem poskusa naj se odpravi in zenači s storilstvom. Tretja osnovna zahteva nemških reformatorejv se tiče udeležbe: Po vzorcu norveškega prava hočejo povsem odpraviti akcesornost udeležbe in ustvariti pojem tako zvanega „ekstenzivnega storilstva“. Ta pojem naj obsega udeležbo (nasnovno in pomoč), sosterilstvo, sporedno storilstvo in posredno storilstvo.

Od navedenih treh problemov si hočemo v tej razpravi ogledati le drugo točko. Razprave pa ne bomo oméjili le na najnovejše nemško pravo; ozirali se bomo tudi na druge novejšje zakonodaje, ki so pretrgale vezi z dosedaj obče priznanim kriterijem pojma poskusa — z „začetkom izvršitve“.

Kazenske sankcije posebnega dela kazenskih zakonov veljajo praviloma le tedaj, če je dejanski stan zločina popolnoma uresničen t. j. če je zločin dovršen. Ta pravna zaščita pa ne bi zadostovala. Pravni čut veleva, da se kaznuj storilec že tedaj, ko se loti zločina, hoteč ga izvršiti, uspevka pa le slučajno ne doseže. Vprašanje, ali se naj kaznuje poskus kot začetek udejstvovanja zločinske volje, v bistvu ni bilo nikoli sporno. Dvome pa je povzročalo vprašanje, od katerega trenutka naprej naj se kaznuje udejstvovanje zločinske volje. Antisocialna volja zločinca prehaja več stadijev: odločitev volje, priprava, začetek izvršitve, izvršitev, uspevek. Vprašati se moramo: Kdaj postane nosilec zločinske volje antisocialen t. j. sovražnik občestva? Antisocialen postane že, ko podleže skušnjavi. Država ga pa zbog te odločitve volje še ne more kaznovati, ker s tem še ni ogražal občestva. Praviloma ga tudi ni moči kaznovati vse dotlej, dokler započenja le nevtralna dejanja. Tudi taka dejanja večidel še ne ogrožajo občestva. Kar se pa tiče trenutka, od katerega naprej naj se storilec kaznuje, velja načelo: Storilca je treba kaznovati v početnem stadiju udejstvovanja zločinske volje, če gre za nevarno dejanje. Če pa dejanje ni nevarno, zadostuje sankcija tudi v poznejšem stadiju. Iz tega vidika kaznujejo skoro vse zakonodaje pripravljalna dejanja le pri najhujših deliktih n. pr. pri veleizdaji, falzifikaciji denarja in sl. Poskus pa se kaznuje le pri hujših dejanjih. Zato se kaznujejo policijski prekrški praviloma le, če so dovršeni. Isto velja za večji del kriminalnih prestopkov.

Vse to je jasno, težkoče pa povzroča vprašanje, kako se naj določi trenotek, ki naj napravi jasno mejo med nekaznivim pripravljalnim in kaznivim izvršitvenim dejanjem.

II. Zgodovina.

V zgodovini kazenskega prava ne dobimo točnega odgovora na to vprašanje. Najstarejše pravo generalnega pojma poskusa sploh ne pozna. Rimsko pravo je kaznovalo le nekatera poskusna ali pripravljalna dejanja s kaznijo, ki je določena za dovršeni zločin (*leges Corneliae*). Prav to velja za staro germansko pravo, ki je kaznovalo n. pr. prežo, seganje po meču.

Šele srednjeveški italijanski pravniki so izoblikovali splošni pojem poskusa. Razlikovali so *conatus proximus* in *conatus remotus*; to razlikovanje približno ustreza razlikovanju med poskusnimi in pripravljalnimi dejanji. Začetek 19. stoletja se je uveljavila trodelna poskusnih dejanj: *conatus remotus* (pripravljalo dejanje), *conatus proximus* in *delictum perfectum* (končan poskus v obliki izpodletelega poskusa). Vedno bolj se je uveljavilo spoznanje, da je treba iz pojma poskusa izločiti pripravljala dejanja. Zato je prešla znanost zopet k dvodelbi poskusnih dejanj.²

Po kanonskem pravu se kaznuje poskus mileje ko dovršen zločin; kaznuje se pa tem strožje, čim bolj se bliža dovršenemu zločinu. Izpodleteli zločin (*delictum frustratum*) se strožje kaznuje kakor navadni poskus. Kdor prostovoljno odstopi od poskusa, se ne kaznuje, ako še ni nastala škoda ali pohujšanje (Kušej, *Cerkveno pravo* 1927, str. 610, 611).

Neke vrste opredelitev pojma poskusa je podala že CCC (čl. 178). Ta opredelitev pa ni jasna. Nastal je dvom o tem, ali mora doseči udejstvovanje zločinske volje neki določeni stadij ali pa zadostuje vsako udejstvovanje zločinske volje.³ Ta načelni spor je mogla rešiti edinole zakonodaja. Točno smer je dala v tem pogledu Josefina 1787 (čl. 9). Ta določa, da je poskus le tedaj kriminalen zločin, če se je storilec „lotil dejanske izvršitve“. Še jasnejša je določba kaz. zakona za zapadno Galicijo iz l. 1796 (§ 12). Ta zahteva za pojem poskusa „dejanje, ki vodi k dejanski izvršitvi“. Ta kriterij je prešel v avstrijski kazenski zakon iz l. 1803., iz tega pa v še veljavni kazenski zakon iz l. 1852. (§ 8). V

² Frank VDB V 198—200.

³ Frank VDB V 175.

Nemčiji so nekateri partikularni kazenski zakoni (pruski, bavarski 1813, oldenburški 1814) kaznovali tudi pripravljalna dejanja. Šele ko se je v Nemčiji uveljavil vpliv francoske zakonodaje, so se tudi v Nemčiji kaznovala le prava poskusna (izvršitvena) dejanja. V Franciji je bil splošni pojem poskusa uzakonjen v code pénalu iz l. 1810. Za kriterij pojma poskusa so sprejeli „začetek izvršitve“ (commencement d'exécution).⁴ Ta kriterij je prešel v nemško partikularno kazensko zakonodajo, v sedanji nemški kazenski zakon in skoro v vse kazenske zakone kulturnega sveta. Šele v najnovejši zakonodaji se vidi tendenca, nadomestiti kriterij „začetka izvršitve“ z drugimi kriteriji. O tem govorimo pozneje.

Preden se bavimo s posameznimi kriteriji pojma poskusa, si hočemo na kratko ogledati prvo stopnjo udejevanja zločinske volje.

III. 1. Pripravljalno dejanje.

Prva stopnja udejevanja zločinske volje v zunanjem svetu je priprava zločina. Pripravljalno dejanje ustvarja šele pogoje za bodoči zločin; ono olajša ali omogoča zločinu, da lahko začne zločin izvrševati. Pripravljalno dejanje ni del poskusa kakor po stari doktrini (glej II); naš kazenski zakon ga strogo loči od poskusa, ker ne spada k dejanskemu stanu zločina (§ 32 odst. 3 Kz.). Kazenske zakonodaje pripravljalnih dejanj praviloma ne kaznujejo generalno; praviloma jih tudi ne definirajo.⁵ Drugi kazenski zakoni kaznujejo le posamezna pripravljalna dejanja hujših zločinov⁶ ali započetje zločina (§ 92 Kz.). Generalno kaznujeta pripravljalna dejanja le Danska in Sovjetska Rusija. Danski kazenski zakon pravi: „Kdor započne dejanje, ki meri na to, da se storitev zločina pospeši ali povzroči...“ Sovjetski kaz. zakon (§ 19) pa določa: „Poskus zločina in pripravljalna dejanja — poiskanje, priprava orodja ali sredstev in ustvarjanje pogojev za izvršitev zločina — se preganjajo tako kakor dovršeni zločin.“

⁴ V code pénalu (1791) se je kaznoval poskus le pri nekaterih zločinih.

⁵ Legalno definicijo pripravljalnih dejanj daje portugalski kazenski zakon: „Pripravljalna dejanja so zunanji dogodki, ki vodijo k temu, da se izvršitev zločina olajša ali pripravi, ki pa še niso začetek izvršitve.“ Frank VDB V 183.

⁶ n. pr. priprava veleizdaje §§ 92, 94, 96, 97, 114, naprava orodja za falzifikacijo listin in denarja §§ 230, 239, priprava usmrtitve oblastvenega organa čl. 1. števil. 7 z. o z. d.

⁷ Nationalsozialistisches Strafrecht. Denkschrift des preussischen Justizministeriums II. izdaja 1934, str. 134.

Kakor je posneti iz spomenice pruskega pravosodnega ministrstva,⁷ namerava Nemčija de lege ferenda kaznovati pripravljalna dejanja generalno v splošnem delu kazenskega zakona. Da se pa meje kaznivih pripravljalnih dejanj preveč ne razširijo, hoče nemško narodno socialistično pravo omejiti kaznivost teh dejanj na nastopni način: 1.) kaznujejo naj se le ona pripravljalna dejanja, s katerimi se zločin „neposredno“ pripravlja, 2.) nesposobna pripravljalna dejanja naj se ne kaznujejo, ker „zdrav pravni čut“ tega ne zahteva, 3.) pri hujših zločinih se kaznujejo pripravljalna dejanja splošno, pri manj hudih le, če zakon to izrečno predpisuje, 4) pripravljalna dejanja se mileje kaznujejo (obligatorna omilitev) ko poskušena dejanja, kolikor zakon izrečno ne odreja drugače.

2. Započetje.

V zvezi, ko govorimo o pripravljalnih dejanjih, je treba omeniti tudi pojem „započetja“. Kazenski zakon kaznuje v nekih primerih posebnega dela (§§ 92, 94, 114) „započetje“ kaznivega dejanja (preduzeće — Unternehmen). Način izražanja „kdor započne dejanje, ki meri na to...“ („ko preduzme kakvo delo, koje ide na to...“) je prevzet iz srbskega kaz. zak. (§ 87). Srbski kaz. zakon je prevzel to dikcijo iz pruskega kaz. zakona (§ 61, 62: „ein Unternehmen, welches darauf abzielt...“), pruski pa iz francoskega code pénala (čl. 81: pojem atentata). Srbski kaz. zakon opredeljuje v § 87b pojem započetja nastopno: „... preduzeća smatraju se svršena, kad su preduzeta dela, kojima se zločina namera neposredno (!) u izvršenje privedi ima“.

V nemški literaturi je pojem započetja (Unternehmen) sporen. Vladajoče mnenje ga smatra za poskus (Binding, Berner). Drugo mnenje vidi v započetju le tak poskus, ki je po načrtu pripravljen in premišljeno izvršen. Po tretjem mnenju obsega započetje tudi „poslednja“ pripravljalna dejanja, po četrtem pa vsa pripravljalna dejanja (Liszt § 46 III op. 12). Nemški kazenski zakon daje legalno definicijo započetja, toda le za započetje veleizdaje. Za tako započetje (§ 82) smatra „vsako dejanje, s katerim se dovede namera neposredno (!) k izvršitvi“. To dejanje (§ 82) po Lisztu (§ 165 III—1) še ni „izvršitveno“, marveč tako, ki začetek izvršitve šele neposredno pripravlja. To pripravljalno dejanje meji neposredno na poskus (Frank VDA V—180). Nasprotno pa smatra vladajoče mnenje v nemški

literaturi započetje po § 82 za poskus in sicer le za tak poskus, ki vsebuje že kako neposredno izvršitveno dejanje (glej literaturo navedeno pri Olshausnu, § 82—1, 2). Ker je pojem započetja v nemški literaturi sporen, ga je nemški osnutek 1909 opustil (motivi str. 414) in nadomestil z besedilom: „Kdor poskuša...“ (str. 290). Isti izraz rabi tudi srbski osnutek 1910 (§ 91), osnutek iz l. 1922. pa se je zopet povrnil k pojmu započetja po vzoru srbskega kaz. zakona (§ 87).

Tudi v jugoslovanski pravni literaturi se pojem započetja ne tolmači enotno. Frank-Šilović (Krivični zakonik) pravi (str. 96): „Po intenciji zakonodavca bi moralo biti započetje (preduzeče) udejstvovanje volje, ki stoji v sredi med pripravljalnimi dejanji in poskusom. Započetje ni isto kakor pripravljalno dejanje, po našem zakoniku je započetje dejanje, ki ni več pripravljalno, a še ni poskus...“

Živanović (Osnovi 1923, str. 11) meni, da obsega započetje le „poslednja“ pripravljalna dejanja. Isto mnenje izraža Živanović tudi v komentarju k jugoslovanskem kaz. zakonu (str. 77, 88). Slično tolmači pojem započetja tudi Urošević (str. 184, 185). Nasprotno pa vidi Čubinski v pojmu započetja le pripravljalna dejanja (II. str. 5), enako Dolenc-Tolmač, str. 186. Mislimo, da je to poslednje mnenje pravilno. Z besedami „Kdor započne dejanje, ki meri na to (§§ 91, 94),“ ali „kdor kaj ukrene radi“ (§ 114) misli zakon na vsa (§ 52, odst. 3), ne pa le na „poslednja“ pripravljalna dejanja. Če bi bil hotel zakonodavec kaznovati le poslednja pripravljalna dejanja, bi bil sprejel v zakon definicijo v smislu § 87b srbskega kaz. zakona. De lege ferenda pa bi kazalo pojem „započetja“ opustiti.

IV. Poskusna dejanja.

Najvažnejše vprašanje nele zakonodaje marveč tudi sodne prakse je določiti, kje je meja med pripravljalnimi in poskusnimi dejanji. Kazenski zakoni praviloma ne opredeljujejo pripravljalnih dejanj (glej III); zato je meja med poskusnimi in pripravljalnimi dejanji določena s pojmom poskusa. Ker določajo posamezni kazenski zakoni za poskus poseben kriterij, je ta kriterij ona meja, ki loči kaznivi poskus od nekaznivih pripravljalnih dejanj.

Te kriterije si hočemo v nastopnih vrsticah na kratko ogledati, da vidimo, ali ustreza sedanji vladajoči kriterij „začetka izvršitve“ svojemu namenu. (Konec prih.)

O B Z O R N I K.**O notranji upravi.**

Dr. Joso Jurkovič.

1.

Ni ravno lahka stvar, povezati notranjo in občo upravo tako, da ne bi nastali pri tem dvomi glede marsikaterih določil. Zakonodavec mora urediti dokaj kočljive odnose: odnos ministra notranjih poslov do ministrstev, ki jim vodijo posle na prvi in drugi stopnji oblasti občne uprave, odnos ministrstva notranjih poslov do organov notranje uprave in strokovnih referentov pri oblastvih občne uprave, odnos ministrstev, ki jim vodijo posle na prvi in drugi stopnji oblasti občne uprave, do organov notranje uprave in strokovnih referentov pri teh oblastvih, odnos organov notranje uprave do strokovnih referentov pri oblastvih občne uprave, odnos splošnih oblastev občne uprave do specialnih, odnos državnih oblastev do samoupravnih. Pri tem mora gledati na eni strani na to, da poveže vsa ta oblastva tako, da se zajamči njih brezhibno delovanje, na drugi strani pa na to, da izpelje to organizacijo tako, da onemogoči po možnosti ministrstvom, da bi si ustanavljala še posebna oblastva poleg oblastev občne uprave. Druga naloga ni lažja od prve in ni do danes pri nas še čisto zadovoljivo rešena.

K temu pride še to, da je bil zakon o notranji upravi štirikrat noveliran, da je razveljavil uradniški zakon mnogo njegovih določb, da ga je zakon o mestnih občinah v bistvenih točkah spremenil in da ga finančni zakoni stalno spreminjajo. Vse to ni ravno v prid enotnosti in jasnosti zakona.

Nadalje je treba upoštevati, da zakon o notranji upravi ne tvori sam zase zaokrožene celote: zakon je na eni strani nadaljevanje zakona o ureditvi vrhovne državne uprave in uredbe o razdelitvi na oddelke predsedništva ministrskega sveta in ministrstev, na drugi strani pa ga dopolnjujejo razne važne uredbe, med katerimi omenjam samo uredbo o ureditvi ministrstva notranjih poslov, uredbo o ustroju in delokrogu uprave mesta Beograda ter uredbe o ustroju in delokrogu policijskih uprav in predstojništev mestne policije. Vsa ta določila je treba pritegniti v razlago.

Vse to ima skoro nujno za posledico, da je v zakonu dovolj dvomljivih in nejasnih mest. Zakonodavec n. pr. ni hotel samo povezati notranje uprave z občo, ampak je hotel ti dve upravi zlititi v eno, vendar uporablja enkrat označbo „notranja“ drugič „obča“ uprava: ali hoče s tem poudariti istovetnost ali naznačiti

različnost? Kako naj se začrtajo meje policijskega delovanja, ko nimamo še skoro nobene upravnosodne judikature? Kako je razmejena banova stvarna pristojnost nasproti pristojnosti okrajnega načelnika? V kakšnem odnosu so policijski komisarji do okrajnih načelnikov? Ali ima izraz „delokrog“ v čl. 8. isti pomen kot v čl. 66. itd. Nekatera določila se zde odveč, druga nimajo na videz prave zveze z zakonom, tretja si na prvi pogled nasprotujejo. Vse to je treba razložiti, objasniti, izgladiti, pojme opredeliti.

Dr. Goršič je izkazal zato s svojim komentarjem uslugo vsem, ki se zanimajo za našo upravno organizacijo.* Opravil je to delo vzgledno, temeljito in kritično, tako da tvori zakon s prejšnjimi in poznejšimi zakoni in uredbami res logično celoto. Želeti je samo, da bi se praksa točno držala komentarja.

II.

Če pridam nekaj pripomb k zakonu, ne mislim s tem morda pisati sistematične kritike zakona.

Dr. Goršič je dobro objasnil, kaj je hotel izraziti zakonodavec z izrazom „notranja“ in kaj z izrazom „obča“ uprava: zakonodavec uporablja oznako „notranja“ uprava, ko hoče poudariti organizacijo, po kateri spada v sklop oblastev notranje uprave tudi ministrstvo notranjih poslov, oznako „obča“ uprava pa uporablja, ko hoče poudariti območje oblastev notranje uprave prvih dveh stopenj.

Vendar imamo še en pojem „notranje“ uprave, ki je precej temen. Čl. 3. zakona o ureditvi vrhovne državne uprave določa v toč. 5. področje ministrstva notranjih poslov in v to področje spada tudi „celokupna notranja uprava, kolikor niso poedini posli prideljeni kakemu drugemu ministrstvu“. Kaj je ta „celokupna notranja uprava?“ Pod njo ni mogoče razumeti supletorne pristojnosti ministrstva notranjih poslov, kajti zadnji stavek toč. 5. se glasi: „V pristojnost ministrstva notranjih poslov pridejo tudi vsi tisti državni posli, ki se ne morejo niti po izrečnem zakonskem predpisu niti po sličnosti predmeta smatrati, da spadajo v vrsto poslov kakega drugega ministrstva.“ In ta „celokupna notranja uprava“ se nahaja samo v zakonu o ureditvi vrhovne državne uprave, ni je pa niti v uredbi o razdelitvi na oddelke predsedništva ministrskega sveta in ministrstev, niti v zakonu o notranji upravi niti v uredbi o ureditvi ministrstva notranjih poslov. Ali ni bila mogoče mišljena pod to „celokupno notranjo upravo“ — obča uprava, tako da je zakonodavec prvotno name-

* Dr. Goršič Franja: Komentar zakona o unutrašnjoj upravi. Beograd, Geca Kon, 1936. Str. 489.

raval popolnoma podrediti občo upravo ministrstvu notranjih poslov? Na prvi pogled se zdi sicer ta razlaga malce fantastična, vendar je treba pomisliti to-le.

Ob čl. 11. zakona o notranji upravi, ki odreja področje upravnega oddelka ministrstva notranjih poslov, določa v 2. odst.: „Sem spada zlasti odločanje o pritožbah proti upravnim aktom bana kakor tudi odločanje na prvi stopnji — kjer je pristojen minister — v vseh stvareh razen tistih, ki spadajo po naravi predmeta v kak drug oddelek“. Ker pa podpisuje ban oz. njegov namestnik vse akte banske uprave, bi po tej stilizaciji odločal minister notranjih poslov o vseh aktih iz pristojnosti obče uprave, ki jih izda na prvi stopnji ban. To pomeni: vsa obča uprava bi bila instančno podrejena ministrstvu notranjih poslov. Tako je razumel to določilo tudi J. V. Stefanović v svojih objasnitvah zakona o notranji upravi iz l. 1929, ko pravi: „Postoji medjutim u tačci 2. ovoga člena jedna praznina. Kaže se, da u njegovu nadležnost spada „naročito rešavanje po žalbama na uprave Velikih Župana“. Izgleda prema tome, da ovo odeljenje rešava po svima žalbama protiv svih upravnih akata Velikih Župana, dakle i onih, po kojima se rešavaju predmeti iz stvarne nadležnosti ostalih ministarstva, koja su zastupana u nadležtvima opšte uprave, jer sva akta odnosnog nadležstva opšte uprave nose potpis dotičnog starešine (t. 2. čl. 24), dakle i Velikog Župana, protiv čijih akata podnete žalbe rešava upravno odeljenje.“ Dalje je treba pomisliti, da se je glasilo čl. 76. istega zakona prvotno: „Protiv vsakemu aktu prvostopnoga oblastva obče uprave se lahko vloži pritožba pri velikem županu, a če je odločal na prvi stopnji veliki župan, pri ministru notranjih poslov...“ Šele novela z dne 9. oktobra 1929. je spremenila „ministra notranjih poslov“ v „pristojnega ministra.“ Ali ne kažeta ti dve določili na prvotni namen, da se podredi cela obča uprava ministrstvu notranjih poslov?

Definicija obče uprave ni mogoča brez navedbe oblastev, ki jo vrše. To pa pomeni, da je merodajno oblastvo ne pa posel in da obče uprave same po sebi ni.

V čl. 19. našteva zakon oblastva, ki vrše občo upravo. Ta so: ban in upravnik Beograda kot občeupravna oblastva druge stopnje, upravnik Beograda in okrajni načelnik kot občeupravna oblastva prve stopnje ter državna krajevna policijska oblastva kot specialna oblastva ter občine, kolikor vrše občo upravo v prenesenem delokrogu.

Nato opredeljuje odst. 2. čl. 20. zakona občo upravo tako: „Obča uprava obsega vse posle razen tistih, ki so dani z zakonskimi predpisi v pristojnost sodišč, finančnih ali vojaških oblastev, kakor tudi poslov, v katerih se ne pojavlja država z ozi-

rom na njih komercialno ali tehnično naravo kot nosilec oblasti ampak kot podjetnik.“

Iz tega se vidi, da ni noben posel sam po sebi občeupraven: občeupraven je le tedaj, če je dan v pristojnost oblastvom občje uprave. Merodajno je torej oblastvo ne pa posel. Oblastvo pa je občeupravno zato, ker določa zakon apriorno, da vrši oblastvo posle občje uprave. Čim si pridrži nek posel ministrstvo na prvi stopnji, ali je dan posel v pristojnost sodiščem, finančnim ali vojaškim oblastvom ali oblastvom, ki jih ne navaja zakon med tistimi, ki vrše občjo upravo, posel ni več občeupraven. Dvom bi bil mogoče samo glede poslov, pri katerih se pojavlja država kot podjetnik, ali bi bili tudi ti posli občeupravni, če bi se dali v pristojnost občeupravnim oblastvom. Zato je ločitev oblastev na občeupravna oblastva, oblastva občje uprave in oblastva, ki vrše občjo upravo, lahko važna s stališča, da se onemogoči ministrstvom ustanavljanje posebnih oblastev poleg občeupravnih, z logičnega stališča je razlikovanje nemogoče.

Policijsko področje je odredil prvotno zakonodavec dokaj srečno, ko je določil v čl. 66., da skrbi policija „za javni mir, varnost, red, varnost prometa, zdravje ljudi in živine in za javno moralo“. Z novelo z dne 9. oktobra 1929. pa se je potem poverila policiji tudi skrb za „pospeševanje narodnega gospodarstva“. Tako smo zopet rešili pozabe del nekdanje „policije blaginje“ milega spomina. Ali bo to dobro, bomo videli, kajti tiger se baje nerad navadi na vegetarijansko hrano. Dr. Goršič sicer jako lepo razlaga, kje so meje policijskega poseganja, vprašanje pa je, ali se bodo dala vzdržati ta načela tudi tedaj, ko bo policija „pospeševala narodno gospodarstvo“. In pod pogojem „pospeševanja narodnega gospodarstva“ se da podvesti marsikaj.

Drugo, kar vzbuja pomisleke pri policijskih oblastvih, je simbioza državnih in samoupravnih uslužbencev. V smislu 2. odst. čl. 56. so predstojniki državnih krajevnih policijskih oblastev državni organi. To je razumljivo samo po sebi. Manj in težje razumljivo pa je, da dopušča zakon, da vrše pod temi državnimi predstojniki samoupravni uslužbenci policijsko službo. Položaj teh samoupravnih uslužbencev je po uredbi o ustroju in delokrogu predstojništva mestne policije različen po tem, ali so uradniki, ali stražniki in agenti. Skupno je obojini, da jih plača občina. Nastavlja pa, premešča in odpušča uradnike občina s pristankom bana in po zaslišanju predstojnika mestne policije, disciplinsko postopanje pa uvede predsednik občine na predlog predstojnika mestne policije. Stražnike in agente nastavlja in odpušča predsednik občine na predlog predstojništva mestne policije, disciplinsko oblast pa vrši nad njimi predstojnik mestne policije.

Če mogoče še bolj kompliciran je pravni položaj občinskega oziroma mestnega kapetana. Č. 63. zakona določa ta položaj takole: „Po pooblastitvi ministra lahko nastavi ban po dokazani potrebi v važnejših občinah za vršitev policijskih poslov po enega kvalificiranega referenta — občinskega oziroma mestnega kapetana. Njemu so podrejeni vsi občinski policijski organi, s katerimi bo vršil policijsko službo pod nadzorom in po navodilih okrajnega načelnika. Imenovani policijski organ je uradnik občinske uprave, a kot organ notranje uprave stoji pod disciplinsko oblastjo okrajnega načelnika.“

Kaj se je hotelo s temi kombinacijami doseči, ni lahko umljivo. Bojim pa se, da bo to vedlo v praksi do stalnih konfliktov, kajti teoretična ugotovitev, da sta državna in samoupravna uprava v bistvu eno in isto, se pokaže v praksi kot jako — teoretična. V praksi je namreč večkrat kompetenca najprej pravica in še-le daleč potem dolžnost. Glede pravic pa so ljudje občutljivi, pa naj jih vrše v svojem ali tujem imenu.

Ker smo že pri policiji, bi opozoril mimogrede na 5. odst. čl. 73. Ta odstavek se je prvotno glasil: „Okrajni načelnik lahko vsak čas pritegne od občine kazensko oblast vobče ali za poedine panoge, če smatra to za potrebno vsled zavarovanja zelenega dejstva. To ne velja glede kazenske oblasti, ki jo vrše mesta kot občeupravna oblastva“. Zadnji stavek tega odst. pa je bil derogiran z zakonom o mestnih občinah. Tako bi imel sedaj okrajni načelnik pravico, da pritegne nase kazensko oblast tudi v mestnih občinah, dasi je nadzorno oblastvo nad mestnimi občinami ban ne pa okrajni načelnik. Dr. Goršič pravi, da je to anomalija. Po mojem mnenju bi bila možna tudi razlaga, da je določilo derogirano samo toliko, kolikor naj bi bila mesta občeupravna oblastva, ni pa derogirana prepoved, da ne sme v mestih pritegniti okrajni načelnik nase kazenske oblasti.

Kaj se je nameravalo izraziti s § 7 zakona o nazivu in razdelitvi države na upravna področja, je težko reči: Ta § se glasi: „V pristojnost bana spadajo vsi posli obče uprave, ki ne gredo po obstoječih zakonskih predpisih v pristojnost okrajnih upravnih oblastev in niso pridržani za pristojnost ministra.“ Odst. 4. čl. 43. zakona o notranji upravi pa določa: „V pristojnost okrajnega načelnika spadajo za področje okraja vsi posli obče uprave razen tistih, ki so dani s posebnimi predpisi v pristojnost višjih oblastev.“

Po teh določilih bi bila stvarno obče pristojna tako ban kakor tudi okrajni načelnik. To je seveda nemogoče. Dr. Goršič razlaga ti dve določili tako, da moramo šteti med „obstoječe zakonske predpise“, ki omejujejo banovo pristojnost, tudi zakon o notranji upravi, ker je starejši od zakona o nazivu in razdelitvi

države na upravna področja. Zakon o notranji upravi pa prideljuje splošno pristojnost okrajnemu načelniku. Danes se bosta ti dve določili pač tako razlagali. Vendar je vprašanje, ali si je to zamišljal tako tudi zakonodavec.

Kajti zakon o notranji upravi, ki določa pristojnost okrajnega načelnika, je določal tudi pristojnost velikega župana. To pristojnost pa je določal v 2. odst. čl. 38. tako: „V pristojnost velikega župana spadajo vsi posli občne uprave, ki jih prideljujejo zakoni izrečno v pristojnost velikega župana kot srednjega upravnega oblastva.“

Tukaj ni bilo dvoma, da je stvarno občne pristojen okrajni načelnik in specialno pristojen veliki župan. Če je nameraval zakonodavec pustiti občno pristojnost okrajnemu načelniku, zakaj je potem bistveno spremenil staro določilo?

Sploh delajo nekatere določbe zakona o nazivu in razdelitvi države na upravna področja vtis neke naglice. To velja zlasti za 2. stavek § 6, ki se glasi:

„Banu pripada pravica končnega odločanja o vseh predmetih njegove pristojnosti.“

Tako globoko segajoča določba, ki je hotela upeljati osnovno spremembo instančnega teka, se je upletla kar tako-le mimogrede v § 6 med razne druge določbe, in se ni omenil niti v čl. 76. zakona o notranji upravi, ki določa, da je proti vsakemu aktu bana, ko odloča na prvi stopnji, možna pritožba na pristojnega ministra, niti čl. 18. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih, ki določa, da ima stranka proti upravnemu aktu pravico pritožbe samo še na eno višje oblastvo. Zato je bila usoda določbe temu primerna.

Zakaj se imenuje urad okrajnega načelnika okrajno načelstvo, urad policijskega upravnika uprava policije, urad bana pa: kraljevska banska uprava, ne razumem. Če naj bi sledila ta označba morda iz visokega položaja bana in iz važnosti urada, bi bilo samo ugotoviti, da ima tudi minister visok položaj in da je važen tudi njegov urad in vendar se ne imenuje urad „kraljevsko“ ministrstvo.

V zakonu o notranji upravi naletimo tudi na določila, katerih smisel se ne da niti zaslutiti. To velja za čl. 44, ki se je glasil prvotno: „Okrajni načelnik je predstavnik vlade v okraju, kolikor ne vrše te funkcije v poedinih primerih posebni odposlanci s pooblastitvijo, da predstavljajo vlado. To funkcijo vrši okrajni načelnik kot organ državne uprave. Za področje mest s pravicami prvostopnega občuepravnega oblastva, kjer ni bana, predstavlja vlado okrajni načelnik kot delegiran organ bana.“ Zadnji stavek, ki se nanaša na mesta kot občuepravna oblastva,

je bil razveljavljen z zakonom o mestnih občinah. Vendar bomo upoštevali ta stavek, ker je določilo sicer še zagonetnejše.

Zakon ugotavlja torej, da vrši okrajni načelnik funkcijo predstavnika vlade v okraju kot organ državne uprave. Vprašam najprej: ali bi bil okrajni načelnik lahko organ tudi še kake druge uprave kot pa državne? In dalje: če predstavlja okrajni načelnik v mestih s pravicami občepравниh oblastev vlado kot delegat bana, ali ne vrši morda tudi te funkcije kot organ državne uprave? Kaj ni tudi ban organ državne uprave? Ali je morda švignila za trenotek zakonodavcu pred očmi razlika med banovim državnim in samoupravnim področjem? Do nič boljšega rezultata ne pridemo, če zamenimo „državno“ upravo z „notranjo“, kakor je bilo to v projektu zakona. Če pa se je hotela, kakor misli dr. Goršič, naglasiti državna prerogativa napram predsednikom občin, je treba ugotoviti, da je bila državna prerogativa pač več kot dovolj naglašena s tem, da je predstavljal v teh mestih vlado okrajni načelnik, dasi je bil predsednik občine prav tako občeppravno oblastvo kakor okrajni načelnik.

Teh par pripomb naj pokaže, kako potreben je bil komentar dr. Goršiča in kako odprano snov obravnava.

Književna poročila.

Dr. Marković Božidar: Udžbenik sudskog krivičnog postupka Kraljevine Jugoslavije. Drugo popravljeno i dopunjeno izdanje. Beograd. Samozaložba. 1957. Str. XV. + 615, cena 150 Din.

Odkar je izdal Božidar Marković svoj znameniti „Udžbenik srpskog krivičnog postupka“ v l. 1926., ki smo se z njim obširno bavili v Sl. Pr. 1927., str. 275, so se razmere z izdajo za vso državo velja-jočega sodnega kazenskega postopnika tako zelo spremenile, da je nastala potreba po novem učbeniku. V zelo kratki dobi je M. svoje omenjeno delo, ki se je itak že oziralo na projekt za novi postopnik, priredil v „Udžbenik sudskog krivičnog postupka Kraljevine Jugoslavije“ (1930). Odtlej je preteklo 6 let in M. je mogel že drugo izdanje svoje knjige pripraviti in izdati. Že ta dejstva pričajo, da je njegovo delo povsem uspelo. Ne samo njegovi slušatelji, ampak tudi praktični pravniki se ga poslužujejo s pridom. Saj je v predgovoru k izdaji iz l. 1930. poudaril, da je vprav za praktike obseg postal nekoliko večji, kot bi bilo to treba za slušatelje.

Nova, druga izdaja je vzorna. Ozira se na sodno prakso in strokovno književnost, seveda upošteva tudi novele in novo ustavo iz l. 1931. Vsepopvod in stalno primerja avtor izvajanja „komentarja“ Čubinskega in srbsko izdanje „Teorije sudskog krivičnog postupka“ podpisanega, takisto Timoškinovo izdajo „Rješenja Kasacionog suda u krivičnim pravnim stvarima“ (1950—1934). V ostalem pa se ozira tudi na druge razprave iz področja kazenskega procesualnega prava. Nismo zasledili nobene važnejše, četudi slovensko pisane, ki bi ne bila upoštevana. Razporeditev snovi je ostala v drugi

izdaji ista kot v prvi, — z eno izjemo: V „Dodatku“, ki je obsegal v prvi izdaji postopek v tiskovnih stvareh in pri državnem sodišču za zaščito države, je v drugi izdaji tisti oddelek, ki naj bi prikazal postopek pri državnem sodišču za zaščito države, docela izpuščen. Razloge za to vidimo v avtorjevi kriminalnopolitični prognozi te institucije, da ji ne bo sojeno še dolgo življenje. Vendar smatramo, da bi zahtevala znanstvena akribija, da bi ostala vsaj navedba dotičnih zakonitih norm v seznamu virov na str. 40, kjer pa je izpuščena, dočim jo je prva izdaja (na str. 71) še imela. Za praktične juriste je poznanje te materije pač še vedno neobhodno potrebno. V seznamu virov pa bi bilo treba navesti tudi še finančna zakona za 1933/34 in 1934/35, ki sta lice s. k. p. kolikor toliko spremenila.

Glede posameznih vprašanj iz množice v naznanjenem učbeniku razpravljanih problemov se hočemo dotakniti samo tistih, ki bi utegnili zanimati krog čitateljev Sl. Pr. v tem pogledu, da nam daje M. drugačno rešitev, kot smo je vajeni v našem področju, kjer je bil „K. pr. r. Julija Glaserja“ že skoraj 60 let v veljavi, ali pa v tem pogledu, da so vznikla nova vprašanja, ki kličejo po novih odgovorih.

M. se je na str. 67 izognil razpravljanju o možnosti postavitve za sodnika takšne osebe, ki je po rehabilitaciji dobila zopet častne pravice; boljše bi bilo, da bi to vprašanje rešil, toda protivno stališču, ki ga je zastopal v prvi izdaji str. 101. — Na str. 68 daje M. prednost forumu domicilii pred forumom deprehensionis; mi pa smatramo, da je jugoslovanski zakonodavec to vprašanje iz praktičnih ozirov pustil namenoma odprto. — Na str. 90 ali 150. bi želeli, da bi bil naveden terminus technicus „forum reconventionis“, ki ga je že pokojni Ogorčeliča za „protitožbo“ uporabljal in je zlasti za akademski naraščaj zbog preciznosti in kratkoče priporočljiv.

Pravilno pravi M. na str. 142, da zasebni udeleženelec, dokler ne postane subsidiarni tožilec, ni stranka (glede na novel. določbo § 314., št. 5., kp.). Motilo pa bo, da ga imenuje malo prej vendarle „procesna stranka“ (kakor v prvi izdaji na str. 180). — Glede vprašanja, ki je med srbskimi sodniki svoj čas vzbujalo mnogo zanimanja, namreč, ali sme zasebni udeleženelec govoriti o obtoženčevi krivdi, je M. učil od vsega početka pravilno, da ima to pravico (str. 181). — Vprašanje, ali more zasebni udeleženelec na ustni razpravi pred okrajnim sodiščem prevzeti vlogo subsidiarnega tožilca, je M. v prvi izdaji (str. 179) gladko zanikal, v drugi pa se mu je previdno izognil (str. 141). Ipak mislimo, da se sedaj ne protivi več možnosti, da se to vprašanje potrdi, vsaj če je poleg javnega tožilca na ustni razpravi vendarle tudi oškodovanec (n. pr. kot priča) navzočen in se je bil le-ta že pravočasno pridružil kazenskemu postopanju kot zasebni udeleženelec. — Na str. 152 bi bilo treba popraviti pod 2 b), da mora obtoženec imeti branilca, „ako ne može doći na pretres“, a ne „kad je odsutan“, kar je precejšnja razlika, ker mora priti do izraza subjektivna krivda.

Opomba pod črto na str. 175, ki trdi da sresko sodišče ne sme prisoditi odškodnine zasebnemu udeležencu, ako „iznos štete prelazi sumu, za koju je nadležan sreski sud“, ampak, da ga mora napotiti na civilnopravno pot, nima opore niti v zgodovini postanka niti v besedilu kp.

Pri razpravljanju o branilcih bi bilo treba razložiti še pomen sprememb, ki jih je prinesel k § 58 s. k. p. finančni zakon za 1934/35. — V prvi izdaji (str. 169) je M. trdil, da je za vprašanje, ali je smrt zasebnega tožilca nastopila pred tožbo ali po predložitvi iste, odločilnejša določba § 87., odst. 2., Kz. kot določba § 51., odst. 4. Kp. To nejasno pripombo je v drugi izdaji (str. 127) po pravici izpustil. Bilo bi pa priporočljiveje, da bi bil oba primera točno opredelil, kakor sta

zamišljena. V istem poglavju je M. dodal še nauk, da veljaj nedeljivost zasebne tožbe tudi za tiskovne pravde, češ zato, ker tisk. zak. nima o tem posebne določbe. Smatramo, da je čisto izključeno, da bi veljalo načelo nedeljivosti zasebne tožbe, kjer gre za odgovornost par cascades. Pa tudi v ostalih primerih odgovornosti za krivdo po načelih kaz. zak. ne moremo odobravati sprejema načela nedeljivosti, to pa z ozirom na določbo čl. 10. Ukz., ker gre tu za posebno postopanje, urejeno po tisk. zak. samem brez ozira na določbo §§ 88., 89. Kz.

Posledice novel § 221a Kp. so na str. 146 omenjene, toda po n. mn. ne drži, da bi se moglo tudi po smrti obtoženca razpravljati pri iudex-u ad quem o prizivu zbog zasebnopravnih zahtevkov zasebnega udeleženca. Ko je postopek po normi § 221a Kp. ustavljen, se ne sme nadaljevati prav v nobenem oziru. Zdi se, da je M. po prejšnjem stanju zakonodaje vneseno trditev prve izdaje (str. 184) izpregledal, pa je ni izločil.

Zelo umestne so spremembe izvajanj glede postopanja v toku preiskave, ki jih je napravil M. v primeri s prvo izdajo (str. 299). Glavno je, da je izpala trditev, da sme preiskovalni sodnik odrediti preiskovalni zapor po službeni dolžnosti (brez predloga javnega tožilca). Na str. 210—211 bi bilo vredno omeniti izjeme, ki veljajo glede upoštevanja ustnosti in neposrednosti pred državnim sodiščem za zaščito države. — Vprašanje, ali se sme izreči oprostilna sodba, če gre za „posebno lahke primere“, kjer sploh ni potrebe po kaznovanju, je M. zanikal (str. 450). Ozira se pa tudi na nasprotno mnenje in ga pobija, češ „osudna se presuda mora izreči, jer to izrečno trazi § 281. br. 3.“ Temu nasproti pa mislimo, da sme veljati tudi — takisto: izrečna — določba § 280. odst. 1 Kp., da mora sodišče izreči oprostilno sodbo, ako „nadje... da ima okolnosti, koje izključuju ili ukidaju kažnjivost optuženikovu.“ Možno je torej oboje, priporočljiveje radi posledic drugo, če ni drugače zapreke (n. pr. pri deliktu po § 159 Kz., kadar gre za zahtevo objavitve sodbe). M. je ostal pri trditvi iz prve izdaje, da je čitanje zapisnika, napravljenega po policiji o hišni preiskavi i. pod., ki ga preiskovalni sodnik ni odobril, relativna kršitev formalnega zakona, ako je bil vložen protest zoper čitanje. Ta nauk po n. mn. ni v skladu z določbo § 93., odst. 3., Kp., zlasti ne, ker v tej določbi ni govora o neveljavnosti tega policijskega posla, ampak je vprav procedura regulirana, da se more tak zapisnik vendar v dokazne svrhe uporabiti. To je važno, ker je šlo lahko za nujno opravilo, ki se ne da nikdar več ponoviti. Ali in kako pa je odobritev nastopila, to je quaestio facti.

M. zastopa mnenje (str. 518), da sme po razveljavitvi sodbe po kasacijskem sodišču tudi državni tožilec pred početkom novo odrejene glavne razprave pred iudex-om a quo odstopiti od obtožbe; tu polemizira z našimi izvajanjmi (Sod. kaz. postopnik, str. 346), češ da ima državni tožilec vedno pravico, da celò dolžnost odstopiti od tožbe, če vidi, da ta ne bo uspela. Takšna argumentacija pa po n. mn. prezre določbo § 325., odst. 4. Kp., ki zabranjuje tako odstopanje na javni razpravi kasacijskega sodišča brez sporazuma z nasprotnikom. V tem tiči dispozicijska maksima nasprotnika o obliki, kako naj pride do rešitve kazenske pravde. Ta maksima ne sme izginiti s sveta, če pride do rešitve kazenske pravde kot nujne posledice kasacijske odločbe. Ne sme se prezreti razlika v posledicah glede stroškov kazenskega postopanja v tem ali onem primeru. — Svoje stališče v prvi izdaji (str. 584), da pri sodbi na novi glavni razpravi iudex-a a quo le-ta ni vezan na pravno mnenje kasacijskega sodišča, je M. sedaj v drugi izdaji spremenil v smislu novele od 9. okt. (ne sept.) 1931 (gl. str. 518), vendar z opravičbo svojega prvotnega stališča, da je bilo to

od zakonodavca prvotno namenoma tako ustanovljeno. — Ne moremo pritrditi pravilnosti na str. 554. navedene razlage, da državni tožilec ne sme povzeti obtožbe brez izpolnitve posebnih pogojev za obnovno postopanja, ki je nehalo po sodni odločbi o tem, da zasebni tožilec za tožbo ni bil aktivno legitimiran. O konzumiranju državne kaznovalne pravice v tem pogledu ne more biti govora. To bi bilo nevarno, ker bi se mogel zasebni tožilec vriniti s svojo tožbo z namenom, da spreči udeležitev državne kaznovalne pravice po službeni dolžnosti.

Glede tiskovnih pravnih mislimo, da sploh ni mogoče govoriti o „istražnem zatvoru, ako su se za to stekle predpostavke § 119, 1“ (str. 605.). Bolje bi bilo, da bi bil M. obdržal izraz „isledni sudija“ za tiskovno postopanje, da se poudari drugačen delokrog, ki ga ima le-ta v primeri s preiskovalnim sodnikom po Kp., Smatramo, da v tiskovnem postopanju ne more biti mesta za utesnitev toženčeve osebne svobode. Saj se lahko razpravlja in sodi vedno v toženčevi nenavzočnosti, tako da begosumnost ne more biti povod preiskovalnega zapora; koluzijska ali iteracijska nevarnost pa je v tiskovnem zakonu itak neupoštevna, če naj obvelja načelo čl. 10. uvod. zak. kaz. zak. —

Ko smo navajali iz stotin raznih problemov sodnega kazenskega postopanja njih peščico, pri katerih imamo izvestne pomisleke, smo se točno zavedali, da prinese njih dokončno razčiščenje šele — praksa. Za njo pa želimo — to je vzrok, da smo se z nekaterimi vprašanji podrobneje bavili —, da naj rešuje vsa dvomljiva vprašanja po načelih smotnosti, ki bodi edini kažipot za pravilno udejstvovanje državne kaznovalne pravice, pa tudi enoten za vso državo. M. je s svojo drugo izdajo dal odlično oporo, da se ta cilj doseže. Dr. Metod Dolenc.

Dr. Petrović D. Borivoje: Problem akcesorne prirode saučeska u nauči krivičnog prava s obzirom na bipartitni (dvodeobni) i tripartitni (trodeobni) sistem u ovoj. Doktorska teza. Beograd. 1935. Str. 132.

Pričujoča knjiga je doktorska disertacija, ki jo je avtor branil na pravni fakulteti beograjske univerze. Dr. Petrović ni novinec v pravni književnosti: že pred svojo disertacijo je objavil cel niz razprav iz področja kazenskega prava, kazenskega postopanja in civilnega prava.

Knjiga se deli na štiri oddelke: I. Pojem kaznivega dejanja v kazenskopравни vеди z ozirom na dvodelni in trodelni sistem. II. Akcesorna narava udeležbe. III. Konsekvence akcesorne narave udeležbe. IV. Splošni pogled na udeležbo z ozirom na bipartitno in tripartitno v kazenskopравни vеди.

Avtor obravnava vprašanje o udeležbi na kaznivem dejanju s stališča sistema tzv. tripartitije, ki jo zastopa v jugoslovanski literaturi prof. dr. Toma Živanović. Po tem nauku ima kazensko pravo tri objekte: kaznivo dejanje, krivca in sankcijo, dočim upošteva konstrukcija tzv. bipartitije vsaj *expressis verbis* dva objekta: kaznivo dejanje in sankcijo. Po besedah dr. Petrovića, je glavna novost tripartitije v tem, da smatra krivca kot „samostalno pravno biće“. Iz tega izvaja potrebo po koreniti spremembi tradicionalne kazensko-pravne sistematike. Avtor govori celó o neki novi tripartitni ali personalistični metodi. (Str. 61.)

Pomniti pa je treba, da pri tem ne gre za več ali manj splošno priznano zahtevo po večjem upoštevanju storilčeve osebnosti v kazenskem pravu (pri odmeri kazni, pri določitvi očevalnih odredb itd.), ampak le za nekakšno novo varianto kazenskopravne sistematike. Zastopniki tripartitije zanikavajo namreč razlikovanje objektivnega in subjektivnega dejanskega stanja: „U tripartidnom sistemu biće krivičnog dela je... čisto objektivno, pošto je u ovome sistemu vinost element krivca“. (Dr. T. Živanović: Osnovni problemi krivičnog prava. Beograd 1930. Str. 97.)

Sistem triparticije je izzval kritiko od raznih strani (C. Stooss, v jugoslovanski literaturi Z. Perić, D. Subotić, J. Kulaš in dr.), Stooss je naglašal, da v bistvu tudi sistem biparticije upošteva krivca, kajti kaznivo dejanje je implicite predpostavlja subjekta tega dejanja.¹ Prav tako in sicer še pred Stoossom je prof. Ž. Perić opozarjal na to, da je delikt pravni pojem in da ni nobenega pravnega pojma izven pojma osebe.² S svoje strani J. Kulaš očita triparticiji zlasti njeno kompliciranost.³

K temu moramo še dodati, da je pojmovanje krivca kot samostojnega „pravnega bitja“ zvezano s povsem svojevrstnim načinom označevanja pravnih pojmov, ki se nam nikakor ne zdi primeren. Kaznivo dejanje je lahko poskušeno ali dovršeno, kazensko pravo in kriminalna politika zasledujeta lahko represivne in preventivne smote. Zastopniki triparticije pa govorijo o „poskušnem“, „dovršenem“, „represivnem“ in „preventivnem“ krivcu!

Vsekakor je sistem triparticije le ena izmed možnih konstrukcij v naši vedi, ki povzroča mnogo upravičenih pomislekov. Dr. Petrović pa meni, da zmaguje triparticija na vsej črti, dočim bipartacija izgublja tla v kazenskopravni vedi in v zakonodaji (str. 124). To je seveda stvar njegove subjektivne ocene in prognoze! Nikakor pa se ne moremo strinjati z načinom njegove polemike. Nazore, s katerimi ne soglaša, označuje skoro vedno kot „absurdne“, pa naj si gre za kriminaliste takega formata kakor Franz von Liszt.

Skoro tri strani svoje disertacije (str. 47–50) je dr. Petrović posvetil kritiki „Sistema celokupnega kazenskega prava“ Dolenca-Maklecova (str. 47–50). Ne da bi se spuščali v polemiko, omenimo le kot karakteristični zgled očitne netočnosti avtorjevo trditev, češ po smislu najinih izvajanj „neuračunljiva oseba se javlja kao jedan od osnova isključenja protivpravnosti“ (str. 40). V resnici razvija najin „Sistem“ *expressis verbis* ravno nasprotno tezo: „Krivdno dejanje predpostavlja protipravnost, ne pa narobe. Tudi dejanja neuračunljivih oseb so lahko protipravna“ (Dolenc-Maklecov, str. 66.)

Sledeč prof. T. Živanoviću, utemeljuje avtor akcesornost pravne narave udeležbe v glavnem z naslednjimi razlogi. Udeležba (nasnova in pomoč) ni vzrok, temveč le pogoj za nastop posledice. V nasprotju s tem smo mnenja, da pomeni udeležba sopovzročitev (*Mitverursachung*) posledice. Po drugi strani, pravi dr. Petrović, „krivično delo se od nauke privičnog prava shvata bilo kao pokušano bilo kao svršeno. Ovim oblicima krivičnog dela odgovaraju tri oblika krivaca: svršen, pokušan krivac i krivac saučesnik. Dakle krivcu saučesniku ne odgovara jedna forma krivičnog dela, te je usled toga saučesče akcesorne prirode“ (Str. 65.) Ta trditev je preveč apodiktična in vsaj za nas ni prepričevalna. V prilog akcesornosti udeležbe govori, po mnenju dr. Petrovića, tudi to da „kada nema radnje izvršenja, onda nema radnje potstre-

¹ „Im Grunde ist der Ausdruck Verbrechen und Strafen... elliptisch; es ist zu subintelligieren Verbrechen und Strafen des Täters“. Carl Stooss: *Strafrechtliche Systematik*. Z. f. schweiz. Strafrecht. 44. Jg. 1950. Str. 157. Primerj. tudi odgovor prof. T. Živanovića na Stoossovo kritiko: *Thomas Givanovich: Systematique criminelle-juridique*. Istatom. Str. 428 in nasl.

² Čl. prof. Ž. Perića v *Monatsschr. f. Kriminalpsychologie*. 1926. Gl. tudi: R. L. Živković: *Problem akcesorne prirode saučesča*. Branič. 1956, št. 2, str. 70.

³ Dr. Juraj Kulaš: *Problem akcesorne prirode saučesča*. Branič. 1955. 12, str. 568. 569.

kavanja, odnosno pomaganja" (str. 66). S stališča naše kazenske zakonodaje ta teza ne drži: saj se po § 34, odst. 2 kz kaznuje tudi poskus nasnovanja, ki in concreto ni imel uspeha, z drugimi besedami, kadar vobče ni prišlo do izvršitvenega dejanja storilca.

Podobno prof. T. Živanoviću brani avtor idejo akcesornosti le glede dejanj udeležencev, ne pa glede oseb udeležencev. „Radnje saučesća su akcesorne prema radnji izvršenja, a krivci saučesnici nisu akcesorni prema krivcima izvršiocima... Nijedan elemenat krivca saučesnika ne zavisi od krivca izvršioca krivičnog dela" (str. 67). Ta absolutna ločitev krivca in njegovega dejanja, ki nosi vendar pečat njegove osebnosti kot njegov proizvod, se nam zdi umetna.

V kratkem poročilu ne moremo razpravljati o vseh spornih vprašanjih. Utemeljitev samostojnosti pravne narave udeležbe smo na kratko podali v najinem „Sistemu" (str. 108). Najbolj drastično formulo tega nazora je oblikoval odlični zastopnik teorije o samostojnem značaju udeležbe prof. Robert von Hippel: „Es ist ein geradezu kulturwidriger und wissenschaftlich hilfloser Zustand, einen Menschen nicht für eigene, sondern für fremde Tat und Schuld zu strafen". (Lehrbuch. 1932. Str. 162.) Vprav v tem pa vidimo tudi mi osnovni nedostatek teorije o akcesorni naravi udeležbe.

V svoji knjigi je dr. Petrović brez dvoma pokazal načitanost in živo zanimanje za obravnavani predmet. V precej širokem obsegu se avtor poslužuje pravno-primerjalne metode, kar je treba pozdraviti. Vendar bi knjiga mnogo pridobila, če bi avtor nastopal v svoji polemiki fortiter in re, suaviter in modo. **A. Maklecov.**

Dr. Raiser Ludwig: Das Recht der allgemeinen Geschäftsbedingungen. Hanseatische Verlagsanstalt, Hamburg 1935. 353 strani.

Raiserjevo delo obravnava problem obćih poslovnih pogojev vsestransko in izčrpno. Prvi del obdeluje: vlogo o. p. pogojev v pravem in gospodarskem življenju (nastanek, pojem, namen razprostranjenost, vsebina, objava), pravnosociološki pomen, pravno-politično nalogo. Drugi del, dogmatika prava o. p. pogojev, razpravlja o obveznosti, o prevzemu o. p. pogojev v poedino pogodbo, zlasti z opozoritvijo nanje, o pravnih posledicah opozoritve, o učinkih proti tretjim osebam, prilagoditvi o. p. pogojev poedinemu primeru; o razlagi o. p. pogojev in njenih posebnostih, o zaščiti odjemalca z razlago, o revizibilnosti razlage; o mejah pravne veljavnosti zlasti z ozirom na svobodo pogodb, o preskušanju o. p. pogojev po sodišču in o posledicah, če sodišče ne prizna določbe o. p. pogojev. Snov je obdelana jasno, kritično, uporabljena je obilna literatura in judikatura (nemška).

Z obćimi poslovnimi pogoji se tudi pri nas urejajo pogodbeni razmerja ne le v celi vrsti posebno važnih poslovnih gran (na pr. zavarovanje, prevoznitvo, bankarstvo, dobavljanje električnega toka, vode, plina, ampak tudi v drugih, za splošnost morda manj važnih poslovnih granah; raba o. p. pogojev bo zbog večanja obsega poedinih podjetij, zlasti pa zbog njihovega združevanja (karteli) brez dvoma še rastla. Tako se ne bodo le sodišča morala vedno bolj pogosto baviti z o. p. pogoji, ampak tudi upravna oblastva bodo morala vedno česče presojsati, ali o. p. pogoji ne posegajo kvarno v splošno gospodarsko življenje. Pričujoče delo bo pri presoji takih vprašanj zlasti dobro služilo sodiščem; dejstvo, da se Raiser opira na nemško pravo, pred vsem na BGB, in na nemško judikaturu, po mojem mnenju ne bo mnogo motilo. Delo naj bi vzeli v roke tudi oni, ki sestavljajo o. p. pogoje, gospodarstveniki in njihovi pravni svetovalci; studij se bo poplačal z večjo pravno varnostjo. **M. Š.**

Novaković dr. Mileta: Osnovi medjunarodnega javnoga prava. Knjiga I. Biblioteka Jugoslovenskog udruženja za medjunarodno pravo. Snopič 25. Beograd 1936. 264 strani.

Dr. Mileta Novaković, univerzitetni profesor na beograjski pravni fakulteti, je s tem pričel izdajati prvo izvirno sistematično delo o mednarodnem javnem pravu (okrajšano MJP) v srbščini. Delo je zasnovano hkrati kot učbenik za slušatelje prava in kot priročna knjiga za pravnike v praksi.

Od zasnovanega dela je dosedaj izšla prva knjiga. V uvodu (str. 1 do 17) je obravnavano v glavnih potezah MJP obče, subjekti, viri, kodifikacija, veda, izvajanje in meje izvajanja MJP-a. Ob koncu je N. razložil načrt celotnega dela. V prvem oddelku knjige (str. 19—149) so opisane države: kako postanejo članice mednarodne skupnosti, vrste, pravice in dolžnosti ter mednarodnopravna odgovornost; končno mednarodnopravni položaj papeža in zaščita človeške osebnosti. V drugem oddelku (str. 151—263) so obravnavani razni elementi državnega ozemlja, oni deli ozemlja, na katerih je državna suverenost v občem interesu omejena, mednarodne reke, pomorska domena, ožine, prekopi, svobodno morje, zračna domena, načini povečanja državnega ozemlja, mednarodni mandati, solastnina in pogodbe o zakupih.

N. se pridružuje mnenju Duguita, po katerem temelji MJP na mednarodnopravni zavesti in na tesni medsebojni odvisnosti držav (5). — Edini subjekti so države (3, 19, 135); pisec torej ne prišteva k subjektom še druge suverene pravne zajednice (n. pr. zveze držav, vstaše pripoznane kot vojskujoča se sila, ozemlja pod mandatom), katerih medsebojni odnosi se tudi urejajo po MJP-u. — N. pozna kot vire le običaje in pogodbe, in sicer kolikor ustvarjajo mednarodnopravne norme (4). — Osnovne, absolutne ali bistvene pravice države so pravice, ki jih ima ona ne da bi bila sklenila pogodbe, in sicer že s samim dejstvom, da je kot država članica mednarodne zajednice (59). Temelj vseh teh pravic države je suverenost, na podlagi katere se državam pripozna pravica do obrambe in do neodvisnosti (61). — S posebnimi („naročitim“) pogodbami se niso zavezale k manjšinski zaščiti vse države, ki jih N. navaja (71), ampak le nekatere izmed njih. Poleg tega niso omenjene tovrstna obveznost Iraka in dvostranske manjšinske pogodbe. — Individualna intervencija je absolutno prepovedana, le Zveza narodov je zavezana intervenirati (98). N. deli intervencije držav v prejšnjih dobah v politične in finančne (100). — V letih 1871—1929 je Sveti Stolici bil zagotovljen poseben mednarodnopraven položaj, toda ona ni bila mednarodnopravna osebnost (150—151). Z lateransko pogodbo je Italija pripoznala „papežovo državo in papeža kot njenega suverena“ (151). Pripominjam, da je v literaturi sporno, katera je pravna narava „države vatikanskega mesta“ in katero je pravno razmerje med to državo in med katoliško cerkvijo. — Naravne pravice človeka niso mednarodne pravice, ki jih ima človek na temelju MJP-a, ampak so pravice, zajamčene z notranjo zakonodajo prosvetljenih držav (154). — N. se strinja s stališčem Instituta za mednarodno pravo, da je obalna država suverena nad obalnimi (teritorialnim) morjem, da pa je ta suverenost omejena od svobode neofenzivnega prehoda tujih ladij (178). — Zastaranje ni način povečanja državnega ozemlja (221). — Če obstoji pri divjih narodih organizacija, čeprav le primitivna, se njih ozemlje ne sme okupirati kot da je res nullius (250). — N. trdi, da so bili predpisani glede pravice glasovanja na Koroškem isti pogoji kot za plebiscite v Zgornji Šleziji in Vzhodni Prusiji (247). — Res pa je, da je bilo vzeto kot merilo pri koroškem plebiscitu bivališče glasovalnih upravičencev (podobno, vendar manj omejeno v Sarskem ozemlju!), v

Zgornji Šleziji in Vzhodni Prusiji pa rojstvo. — Ni razumljivo, zakaj N. obravnava mednarodnopravni položaj otoka Cipra pod poglavjem „Medjunarodni mandati pre Društva Naroda“ in ne pod posebnim poglavjem „Suvlasništvo“, ko vendar sam izrečno trdi, da se na Cipru ni moglo smatrati, da obstoji mandat, ampak neke vrste solastnine (250). N. je naziranja, da je v Bosni in Hercegovini po l. 1878. obstojal ne-normalen mednarodnopravni položaj, ki se more smatrati kot predhodnik današnjih mednarodnih mandatov (250). V vprašanju, kdo je suveren nad ozemlji, ki so pod mednarodnim mandatom, more biti po N.-u kolebanja le med tem, ali je suvereno ozemlje samo (pri mandatih A) ali pa Zveza narodov (pri mandatih B in C) (258).

V splošnem je treba poudariti, da posebno uvod ni zadovoljiv in da bi N. moral orisati vsaj v poglavitnih obrisih moderne teorije o temeljnih problemih MJP-a (narava, obveznost, subjekti, viri MJP-a itd.). Posamezna poglavja niso napisana vedno v razmerju s svojim pomenom, n. pr. dočim je uvod v MJP obravnavan le na 17 straneh, je obdelano trgovanje s sužnji-črnci na 8, ekstradicija na 10 straneh; pisec je posvetil Kelsenu več kot tri vrste (10), dočim Verdrossa sploh omenil ni itd. Na nekaterih mestih ta knjiga ne podaja veljajočega MJP-a, deloma, ker je bila poprej zaključena, preden so nastale spremembe: glede demilitariziranega pasu ob Renu (57) in Dardanelah (58), glede mednarodnih rek v Nemčiji (170 in d.), glede kielskega prekopa (199); na mesto lozanskega dogovora o Bosporu in Dardanelah (189 do 191) je stopil dogovor, sklenjen v Montreux-u 20. julija 1936; v poglavju o mednarodnih mandatih N. ne omenja, da je režim medn. mandata v Iraku prenehal že l. 1932. (podoben razvoj se pripravlja v Siriji: pogodba med Francijo in Sirijo 9. septembra 1936); pri opisu mednarodnega prava v ozračju (217) je N. obstal pri londonskem zapisniku iz l. 1923. in ni omenil nadaljnjega razvoja (pogodba iz l. 1929. i. dr.). Drugače pa je Novakovićevo delo napisano jasno in razločno. Pohvalno je, da je pisec navedel pri obravnavanju mnogih vprašanj primere tudi iz diplomatske zgodovine, pogodbenih obveznosti in notranjega prava Srbije in Jugoslavije.

Dr. Ivan Tomšič.

Dr. Peča Václav: O Československém pojišťovníctví. V Praze 1937, Nákladem České Společnosti Národohospodářské. Str. 54. Cena 5.— Kč.

Avtor te razprave je dne 22. februarja 1937 predaval v češkem narodno-gospodarskem klubu o češkoslovaškem zavarovalstvu. To obširno strokovno predavanje je bilo pozneje izdano v obliki knjižice v zbirki predavanj, opravljenih v omenjenem klubu. Predavanje je kratek sintetični prikaz češkoslovaškega zavarovalstva od prvih početkov do današnjih dni, ko stoji to narodno zavarovalstvo na zavidljivi višini. Avtor podaja uvodoma zgodovinski pregled češkega zavarovalstva od časa, ko nastopita kot prva češka zavarovalna zavoda Prva češka vzajemna zavarovalnica, ustanovljena l. 1827, in Moravskošlezjska vzajemna zavarovalnica, ki je začela poslovati leta 1850, do današnjih dni, ko deluje v ČSR 49 domačih zavodov, ki imajo svoj sedež v čehoslovaški republiki, in le 18 inozemskih zavarovalnic. Leta 1935. so znašale vse zavarovane vsote 1.640 milijonov Kč, kar je gotovo ogromna številka.

Čehoslovaška republika se je takoj z vso silo vrgla na delo, da unificira zavarovalno pravo in to: zasebno kakor tudi upravno. Z zakonom o zavarovalni pogodbi z dne 3. julija 1934 je zasebno zavarovalno pravo unificirano za celo ozemlje republike. Cit. zakon predstavlja predelan in izpopolnjen avstrijski zakon o zavarovalni pogodbi iz leta 1917, ki velja še danes pri nas v Sloveniji in Dalmaciji, in ki naj služi tudi nam v smislu sklepov kongresa jugoslovanskih pravnikov iz leta 1935. kot vzor.

Nato razvija predavatelj pregled načel, ki jih je sprejel čehoslovaški zakon z dne 11. julija 1954 o zavarovanju zahtevkov zavarovancev in o državnem nadzoru nad zavarovalnicami. To so načela valutarne kongruence, teritorialne kongruence, naložbe aktiv po gotovi kvoti in državnega nadzora nad zavarovalnicami.

Predmetna knjižica nudi lep zaokrožen pregled čehoslovaškega zavarovalstva, ki je bilo že pred prevratom vodilno zavarovalstvo med avstrijskimi Slovani. Tudi za nas je ta razprava zelo poučna, ker izgleda, da smo pred novo razvojno dobo v jugoslovanskem zavarovalstvu glede na uredbo o nadzorstvu nad zavarovalnimi podjetji z dne 25. februarja 1957. Ta je v močni meri uporabila načela, ki so se izkazala na podlagi čehoslovaške skušnje kot pravilna in sposobna, da se ustvari skozi daljšo dobo fundirano domače zavarovalstvo. Po nesrečnem primeru s Feniksom bo treba tudi pri nas napeti vse sile, da pridemo do zdravega, močnega narodnega zavarovalstva, ki bo slonelo na inozemstvu samo toliko, kolikor pač ima in vsled velikih rizikov mora imeti vsako zavarovalstvo mednarodni značaj — ne pa več!

Če bi danes pisali zgodovino o jugoslovanskem zavarovalstvu, bi morali dati zgodovini naslov „zavarovalstvo v Jugoslaviji“ ne pa „o jugoslovanskem zavarovalstvu“.

Dr. Urbanc Anton.

Dr. Žilić Franjo — dr. šantek Miroslav: Uredba o izbranim odborima (sudovima dobrih ljudi). Zagreb, Tipografija, 1956, Str. 184. Cena 15 Din.

Neumorna zagrebška komentatorja najnovejših zakonov sta izdala pred kratkim novo knjigo, kratek komentar k uredbi o izbranih odborih ali sodiščih dobrih ljudi, ki bodo pričela v najkrajšem času poslovati tudi pri nas. Knjiga razpada na dva dela. Prvi krajši, ki obsega 32 strani, razpravlja pod naslovom „uvod“ o pravni naravi teh odborov, o njih stvarni in krajevni pristojnosti in o njih razmerju nasproti rednim civilnim sodiščem. Gre pri tem za sistematično razlaganje omenjenih pravnih vprašanj, pri čemer sta avtorja dokaj obširno in izčrpno obdelala vso naznačeno snov. Precej dobro podajata pravno naravo izbranih odborov, ki jih imenujeta kot posebna sodišča v nasprotju k rednim. K izrazu „posebnih“ sodišč bi bilo pripomniti le, da se ga poslužuje sicer zakon o ureditvi rednih sodišč, da pa označba ni točna, ker imenujemo posebna sodišča v nasprotju s splošnimi ali občimi rednimi sodišči ona, ki spadajo sicer v sestav rednih sodišč, kakor jih našteva organizacijski zakon (n. pr. trgovinska sodišča in trgovinski senati). Zato nam je potreben za oblastva, ki niso upravna, marveč jim priznavamo svojstvo civilnih sodišč, drug izraz, in ta more biti le „izredna sodišča“. V drugem oddelku prinaša knjiga vse norme, ki urejajo sestav izbranih odborov in postopek pred njimi, z vsemi pravilniki in spremembami ter določbami drugih zakonov, ki jih je pri postopku upoštevati. Izmed teh obsega skoro 100 strani besedilo uredbe same z dokajšnjim tolmačem. Ta se omejuje sicer v glavnem nato, da razlaga najrazličnejše ustanove procesnega prava ali pa da navaja besedilo pravnega postopnika, kjer je to potrebno v dopolnitev uredbe. Vendar so te pripombe jako važne glede nato, kdo bo imel opravka pred izbranimi odbori in kdo jim bo pripadal kot razsodnik. K temu pripominjam samo, da se z avtorjema ne morem strinjati, da je dopustno spremeniti tožbo tudi v subjektivnem pogledu (str. 54). Sicer priznam, da se sklicujeta avtorja lahko na pretežno večino hrvatskih in srbskih pravnikov, ki so pisali o tem vprašanju, toda nihče od njih še ni pojasnil, na katero zakonito določilo se naj opira nadaljevanje pravde po izvršeni subjektivni spremembi, brez ponovitve že opravljenih pravnih dejanj, razen v tistih primerih, v katerih zakon to izrečno dopušča in ki jih naziva teorija

s terminom „nasledovanja v pravdo“, in zakaj navaja postopnik pač te in samo te, drugih pa ne.

Toda to je samo teoretska pripomba, ki praktične uporabnosti naznanjene knjige nikakor ne zmanjšuje. Pisca sta opravila veleza-služno delo, opravila sta ga temeljito, kakor smo pri njima že nava-jeni. Na koncu sta dodala še nad deset strani obsegajočo zbirko rekov sodnih odločb iz delovnega prava. Knjiga bo zato najboljši priročnik tako članom razsodniških odborov kakor tudi strankam, ki bodo iskale pravne zaščite pri njih.

Dr. R. Sajovic.

Dr. Eisner Bertold — dr. Pliverić Mladen: Mišljenja o predosnovi gradjanskog zakonika za Kraljevinu Jugoslaviju. Zagreb. Pravniško društvo u Zagrebu, 1937. Str. 629. Cena 80 Din.

Slično, kakor izdaja ljubljansko društvo „Pravnik“ mnenja o predhodnem načrtu državljanskega zakonika, se je odločilo tudi zagrebško pravniško društvo, da izda mnenja, ki sta jih izdelala profesorja zagrebškega vseučilišča, dr. Eisner in dr. Pliverić. To je najobširnejše mnenje, kar jih je izšlo doslej o predhodnem načrtu. Eisner je sprejel vanj tudi tisti del, ki ga je bil priobčil že poprej na nemškem jeziku v Spomenici za profesorje Dolenca, Kreka, Kušēja in Škerlja. V predgovoru razpravljata pisatelja načelno o recepciji avstrijskega državljanskega zakonika za podlago našemu načrtu in izražata, da je komisija pogodila prav, ko se je odločila prevzeti za podlago omenjeni zakonik, navzlic temu, da očituje zlasti njegov sistem mnogo hib, katerih bi zakonodavec, ako bi hotel izdelati originalen načrt, ne mogel sprejeti. Zato, pravita pisca nadalje, smatrata za edino pravilno, da podasta konstruktivno kritiko predhodnega načrta. Te besede, ki niso samo utemeljitev dela obeh avtorjev, marveč očitvidno naslovljene tudi drugam, pa žal niso dosegle popolnega učinka, kajti oglašja se še vedno kritika, ki gleda samo na formalno stran podlage za novi načrt, namreč na avstrijski o. d. z. kot tak, in pušča popolnoma v nemar, da so določbe tega zakonika bile po pretežni večini v veljavi tudi na drugih pravnih področjih naše domovine z izjemo Črne gore.

Pisatelja sta si razdelila delo skoro po polovici. Naj nam ne štejeta v zlo, ako priznamo, da nam je v tem poročilu nemogoče podati podrobno kritiko. Zadostuje naj, da je njih mišljenje izdelano nad vse skrbno, da sta primerjala vsestransko tujo moderno zakonodajo z načrtom in podala gradivo, ki ga bo prihodnja komisija morala na vsak način upoštevati.

Dr. R. S.

Zbornik znanstvenih razprav, XIII. letnik 1936—1937. Ljubljana, profesorski zbor juridične fakultete, 1937. Str. 228. Cena 60 Din.

Letošnji zbornik juridičnih pravnih razprav, ki je izšel tik pred veliko nočjo, obsega naslednje monografije in razprave. Dr. M. Dolenc: Odnosi med glavnimi in stranskimi kazenskimi zakoni. Dr. J. Jurkovič: Javnopravna pogodba. Dr. G. Kušej: O razmerju med državo in veroizpovedmi po jugoslovanski verski zakonodaji. A. Maklécov: Kazensko-pravna veda in kriminologija (K vprašanju klasifikacije kriminalnih ved). Dr. J. Polec: Prevedba zakupnih kmetij v kupne na Kranjskem ob koncu 18. stoletja (Prispevek k agrarno-pravni in socialni zgodovini Slovencev). Dr. E. Spektorskij: Osemdesetletnica Rudolfa Stammlerja.

Žepna izdaja avstrijskih zakonov. Znana založba Manz je izdala naslednje knjige: Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch und die wichtigsten Nebengesetze (472 str., S 8, 60), Das allgemeine Handelsgesetzbuch und die wichtigen Nebengesetze (402 str., S 7, 70), Die Jurisdiktionsnorm und die Zivilprozessordnung (464 str., S 8, 60), Die Exekutions-

ordnung (360 str., S 7, 10). Vse knjige je priredil po stanju z dne 1. februarja 1957 dr. Rudolf Hermann. Prireditve se omejuje nato, da podaja besedilo z označbo pozvanih ali sorodnih zakonitih mest drugih zakonov, skratka obsega celokupen pregled zakonitega besedila dotične pravne materije. Izdaja bo služila zato vsem, ki se hočejo informirati o sedanjem pravnem stanju in ne potrebujejo tudi vpogleda v pravosodstvo.

Mednarodno pravo profesora L. Oppenheima. Sveska II: Sporovi, razoružanje, bezbednost, rat i neutralnost. Deo I: Rešavanje medjunarodnih sporova (§§ 1 do 85). Prema četvrtom izdanju profesora Arnolda Mc Naira preveo i dopunio Dr. Stojan Gavrilović, Beograd, Geca Kon. 1955. XXX + 158.

Oppenheimova knjiga o mednarodnem javnem pravu je že dolgo časa najboljši angleški učbenik o tem predmetu. Knjigi Gavrilovića se že na prvi pogled opazi, da ni samo prevod dela Oppenheimove knjige po četrti (Mc Nairovi) izdaji na srbski jezik: saj je drug predgovor in uvodni članek, drugačna razvrstitev paragrafov, večji obseg knjige itd. Kakor pa se je Oppenheimova knjiga tekom svojih 4 izdaj razvijala vzporedno z vedo o mednarodnem javnem pravu, tako je tudi G. prilagodil to delo tako novi koncepciji mednarodnega življenja kakor tudi organski transformaciji, ki mednarodno javno pravo sedaj preživlja. Pri tem je G. uporabil posebno metodo: on je pustil prvotno besedilo v prevodu nespremenjeno, dočim je svoje spopolnitve dodal v oglatih oklepajih in je tako moči takoj razvideti, kaj je on dodal.

Dosedaj je izšel šele prvi del drugega zvezka, kjer je govora o urejanju mednarodnih sporov. Najbolj je spopolnjeno poglavje o spravi (avtor je znan po svoji knjigi: l'organisation des commissions de conciliation d'après les traités suisses, 1951). Nova poglavja so napisana o preureditvi Stalnega mednarodnega sodišča v Haagu, o problemu zatekanja k prisilnemu urejanju mednarodnih sporov in o izvajanju sankcij v italijansko-abesinskem sporu.

Gavrilović, ki je šef odseka za Zvezo narodov v ministrstvu za zunanje zadeve, je to delo dobro prevedel in ga spopolnil v jasnem slogu, temeljito in na podlagi najnovejše literature. Oppenheimova knjiga je pomembna za spoznavanje anglo-saksonske struje v mednarodnopravni literaturi, prevod pa je še bolj aktualen, ker podaja sodobno stanje in ker se ozira na lokalne (jugoslovanske) potrebe.

Medtem, ko je v Beogradu izšlo to delo, je v Londonu izšla peta izdaja drugega zvezka, ki jo je priredil Lauterpacht. Priporočljivo bi bilo, da G. predela svoje delo in da izda ves drugi zvezek po tej novi izdaji.

Dr. Ivan Tomšič.

Špende Anton: Zemljiška knjiga. Pomen in sestava; prošnje, listine, takse, vpisi v zemljiško knjigo. Založba in tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani. Str. 164. Cena v fino platno vezani knjigi 44 Din.

Avtor je znan strokovnjak v sodnopolisarniškem poslovanju, posebno v stvareh zemljiške knjige. Že v letih 1911 in 1919 je izdal dvoje priročnih del te vrste, a njegova letošnja, pravkar izdana knjiga z gornjim naslovom prekaša po obsegu in vsebini prejšnji dve. Razdeljena je na šest poglavij in naravno vsebuje prvo nauk o zemljiški knjigi po veljavnih določbah ne le Zzk., temveč tudi vse ono, kar je treba vedeti vsem onim, ki poslujejo v tej panogi sodnega delovanja, o drugih važnih predpisih in institucijah (n. pr. o notarskih aktih, napravi in evidenci zemljarinskega katastra i. t. d.). Na tem mestu bi nasvetoval za primer druge izdaje te knjige, da bi odseku o sestavi in pomenu zemljarinskega katastra bilo pridejano kratko navodilo, (mogoče s sodelovanjem geodeta), kako naj se katastrska mapa praktično uporablja pri

sod. zemljiškoknjižnih uradih in kako na licu mesta, dalje, kako naj se po sodniku ali zemljiškoknjižnem uradniku napravlja — seveda v priprostitih primerih — pravilni narisi v mapni meri po naravnem položaju. V drugem poglavju slede vzorci zemljiškoknjižnih prošenj, osobito onih, ki se tičejo pogostejših vpisov v zemljiško knjigo. V pripombah je opozorjeno na veljavne predpise celo iz najnovejše dobe (n. pr. fin. zak. za leto 1937/38), po katerih se ravna obličnost, taksiranje in potreba posvedočb z listinami ali s potrdili na njih. Važni se mi zde še posebno vzorci onih predlogov, ki jih obično sestavlja vodja zemljiške knjige na podlagi naznanilnih listov, ki jih prejme od katastrskih uprav. Obrazložen je zemljiškoknjižni sodni in pisarniški postopek glede takih prošenj. — Krajše je III. poglavje z vzorci raznih pogodb in drugih listin, na podlagi katerih se utegnejo izvršiti vpisi. Povsod so upoštevani taksni predpisi in to ne samo glede na Zst., temveč tudi glede na nove določbe fin. zakona za leto 1937/38 in je ta važni predmet na straneh 85—95 še posebej s potrebno natančnostjo pregledno raztolmačen. Praktična vrednost te knjige se najbolj pokaže v njenem četrtem poglavju, ki je tudi najboljširnejše. Tu so navedeni razni vpisi v najbolj priporočljivem besedilu, namreč vknjižbe, predznanbe, zaznambe v mnogobrojnih vrstah in poočitve. Pri tem (kakor že tudi pri primerih zkn. predlogov) ni pozabljeno na predpise izvršilnega reda (oz. tudi novega zakona o izvršitvi in zavarovanju). To poglavje utegne znatno in ugodno vplivati na enotnost besedila vpisov, ki niso povsod in vselej brezhibni. K temu poglavju se koristno priključuje še krajše (V.), ki navaja nekaj celih zemljiškoknjižnih vložkov v pravilni obličnosti glavne knjige. Knjiga se končava z obširnimi stvarnim kazalom, ki znatno pospešuje njeno uporabljivost.

Najtopleje priporočam knjigo ne le sodnopisarniškemu osebju, temveč tudi sodniškemu, notarskemu in odvetniškemu naraščaju; koristila bo pa tudi vobče vsem praktikom.

Dr. Pajnič Edvard.

Annuario di Diritto comparato e di Studi legislativi. Seconda serie, vol. XII, fasc. V. prinaša članka Anastasiadis E.: I cento anni del Codice di Commercio greco, in Guttman W.: La riforma della filiazione illegittima secondo il progetto tedesco e quello italiano ter dvoje recenzij, poleg tega nadaljevanje italijanske in francoske judikature iz l. 1932. Vsebinsko fasc. VI. pa tvori članek Degni F.: Osservazioni sul progetto preliminare di riforma del III libro del Codice civile, troje recenzijskih poročil, nadaljevanje in konec francoske judikature za l. 1932.

Devizno-valutni propisi Kraljevine Jugoslavije. Beograd, izdalo ministrstvo za finance, 1937. Str. 217.

Dr. Dolenc Metod: Smrt in njen pravni pomen v jugoslovanski kazenski zakonodaji. Posebni odtisk iz zbornika „Pocta k šedesátým narozeninám dr. Alberta Miloty“. Praga, 1937. Str. 24.

Dr. Kokorić Tomislav: Narodno jedinstvo Srba, Hrvata, Slovenaca i Bugara, posmatrano sa historijskoga stanovišta. Sa dvema kartama. Praga. Dr. Ed. Gregar a syn. 1937. Str. 50. Cena 8 Din

Dr. Lončar Dragotin: Dr. Janko Serenc. Družboslovna črtica v okviru njegovih narodnopolitičnih in gospodarsko-socialnih načel. Ponatisk iz Sodobnosti. Ljubljana. 1937. Str. 50.

Dr. Mirković Ž. Djordje: O zamerka koje se čine predlogu Jugoslovenskog trgovačkog zakonika. Ponatisk iz Pravosudja. 1937. Str. 25.

Dr. Solnar Vladimir: Le rapport de la cause à effet et le droit positif. Ponatisk iz Revue de Droit pénal et de Criminologie. 1937. Str. 15.

Dr. Solnař Vladimir: Několic úvah o přičinném vztahu a adekvátnosti v trestním právu. Praga. Knihovna Sborníku věd právních a státních. 1937. Str. 142.

Spektorski Evgenije: Hrišćanstvo i socialno pitanje. Sarajevo. Bratstvo Sv. Save. 1937. Str. 11.

Staubs Kommentar zum Allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch. Ausgabe für Österreich. I. Band. 15. und 16. Lieferung. Čl. 209 do 220. Str. 897 do 1024. Dunaj. Manz. 1937.

Maribor za popolno slovensko univerzo! Izdalo Društvo jug. akademikov v Mariboru. 1937. Str. 16.

Pavićević M. Mićun: Gorski vijenac kao narodno djelo. Posebni odtisk iz Etnologa. Ljubljana. 1937. Str. 21.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv LI, br. 5: Perić Ž.: Značaj Privatnoga prava. Tasić Dj.: Da li običaj može ukinuti zakon. Todorović M.: Razlozi koji su izazvali kontrolisanje (ograničavanje) naše devizne trgovine. Davinić A.: Provodjenje u život Zakona o lovu od 5. decembra 1931 god. Nedeljković B.: Ugovor u korist trećeg. Strugar S.: Produženje roka za odgovor na tužbu. Bartoš M.: Izigravanje komisorijskog pakta. Jenko Lj.: § 153 Zakona o opštem upravnom postupku pred opštom sednicom Državnog saveta. Adžić S.: Jedan slučaj priznanja profesorskog izpita. — **Arhiv LI, br. 4:** Lavrnj B.: Sadašnja depresija i psihološka teorija kriza. Čubinski M.: Zavodjenje i njegove posledice. Marković B.: Demokratija i njeno privatno pravo. Pantelić D.: Osnov zakonog dela u pravnoj filozofiji. Muha M.: Značenje klauzule „pod pretnjom izvršenja“. Bartoš M.: Sopstvenička stvarna službenost. Djordjević J.: Roosweltova reforma Vrhovnog suda. Radovanović Lj.: Trošarina na rakiju. — **Branic br. 3:** Radovanović Lj.: Upravna vlast i njeno pravo. Kulaš J.: Posebni deo najnovijega projekta Nemačkog krivičnog zakonika. Antonović M.: Zlobno napuštanje bračnog druga. — **Branic br. 4:** Tauber L.: Zlatna klauzula u našem pravu. Milojković B.: Suzbijanje međunarodnog terorizma, ustanova krivičnog međunarodnog suda, i deoba vlasti u međunarodnom pravu. Vasiljević T.: Zahtev oštećenikov u krivičnom sporu da se naknada štete i troškovi dosude u mesto njemu — nekoj opšte korisnoj ustanovi. Pavlović P.: Još nekoliko reči i napomena o ustanovi smetanja poseda. Perić B.: Odnos između građanske i krivične odgovornosti. — **Mjesečnik br. 4:** Rižnar V.: Zapisnički priziv i formalni nedostaci podneska. Špan I.: O nadležnosti za razvrgnuće zajednice. Steinmetz I.: Nadležnost okružnih sudova u trgovačkim i rudničkim stvarima. Veček E.: O primjeni § 432 al. III. hrv. gradj. par. postupnika. Jeremić S.: Vrste pomoćnog osoblja u radnjama. Rucner J.: Pogodba o dosmrtnom uzdržavanju i njezino razrješenje. Pallna E.: Hipoteka i privilegiji na brod pred uzakonjenje pomor. trg. zakona. — **Policija br. 5—6:** Šulc B.: Kriminalitet i policija u Sjedinjenim državama. Kulaš J.: Operacija pomladjivanja kao krivično-pravni problem. Sarape Dj.: Komintern i radničko-nameštenečki sindikati. Petrović Dj.: Kaznionički sistem u Americi. Š.: Službenički odnos opštinskih službenika na glavnim službeničkim mestima. — **Policija br. 7—8:** Šulc B.: Kriminalitet i policija u Sjedinjenim državama. Kulaš J.: Operacija pomladjivanja kao krivično-pravni problem. Kecojević S.: O zastupanju opštine i posebnog dela opštine (sela) u građanskim parnicama. Goršić F.: Utvrđenje neistinitosti isprave. Koštunica J.: Psihoanaliza i novo krivično zakonodavstvo. Gudac E.: Zakonsko suzbijanje skitnje. R. G.: Društvo naroda u saradnji sa međunarodnom policijom u cilju ukidanja trgovine belim robljem na dalekom istoku. Š.: Službenički odnosi opština

skih službenika na glavnim službeničkim mestima. — **Pravosudje br. 3:** Urošević L.: Predosnova Gradjanskog zakonika za Kraljevinu Jugoslaviju. Mirković Ž.: O zamerkama koje se čine predlogu Jugoslovenskog Trgovačkog Zakonika. Jeremić S.: Izmena putem autentičnog tumačenja Uredbe o likvidaciji zemljoradničkih dugova. Blagojević B.: Izlučna tužba. Culinović F.: Naše zakonodavstvo i narodno pravo. Petrović B.: Socijalni i individualni faktori kriminaliteta, Milović A.: Tumačenje § 314 i 314 a Kp. Kečojević S.: Dobre sudije, dobro i pravosudje! — **Pravosudje br. 4:** Urošević L.: Predosnova Gradj. zak. za Kraljevinu Jugoslaviju. Blagojević B.: Izlučna tužba. Solovjev M.: Prvo ročište po protivtužbi. Wagner E.: Utvrđenje vrijednosti spora u parničnom postupku. Jović M.: Obračunavanje nasledne takse na nasledja opterećena udovičkom užitkom. Perović N.: Jedna praznina u propisima o nadležnosti Grpp. Petrović B.: Krivična odgovornost pravnih (moralnih) lica. Vuković V.: O delima pokušaja ubistva i kaznimosti istih. Jovanović S.: Zbirka sudskih odluka.

Razne vesti.

Kronika društva „Pravnika“. Diskusijski sestanki o predhodnem načrtu o. d. z. so se vršili v dneh 8., 15., 22., 29. aprila, 5., 15., 20. in 26. maja. Udeleženci so predelali drugo poglavje, o ženitnem pravu razen določb o pravnih posledicah veljavnega zakona (§§ 103 do 145 in 151 do 173).

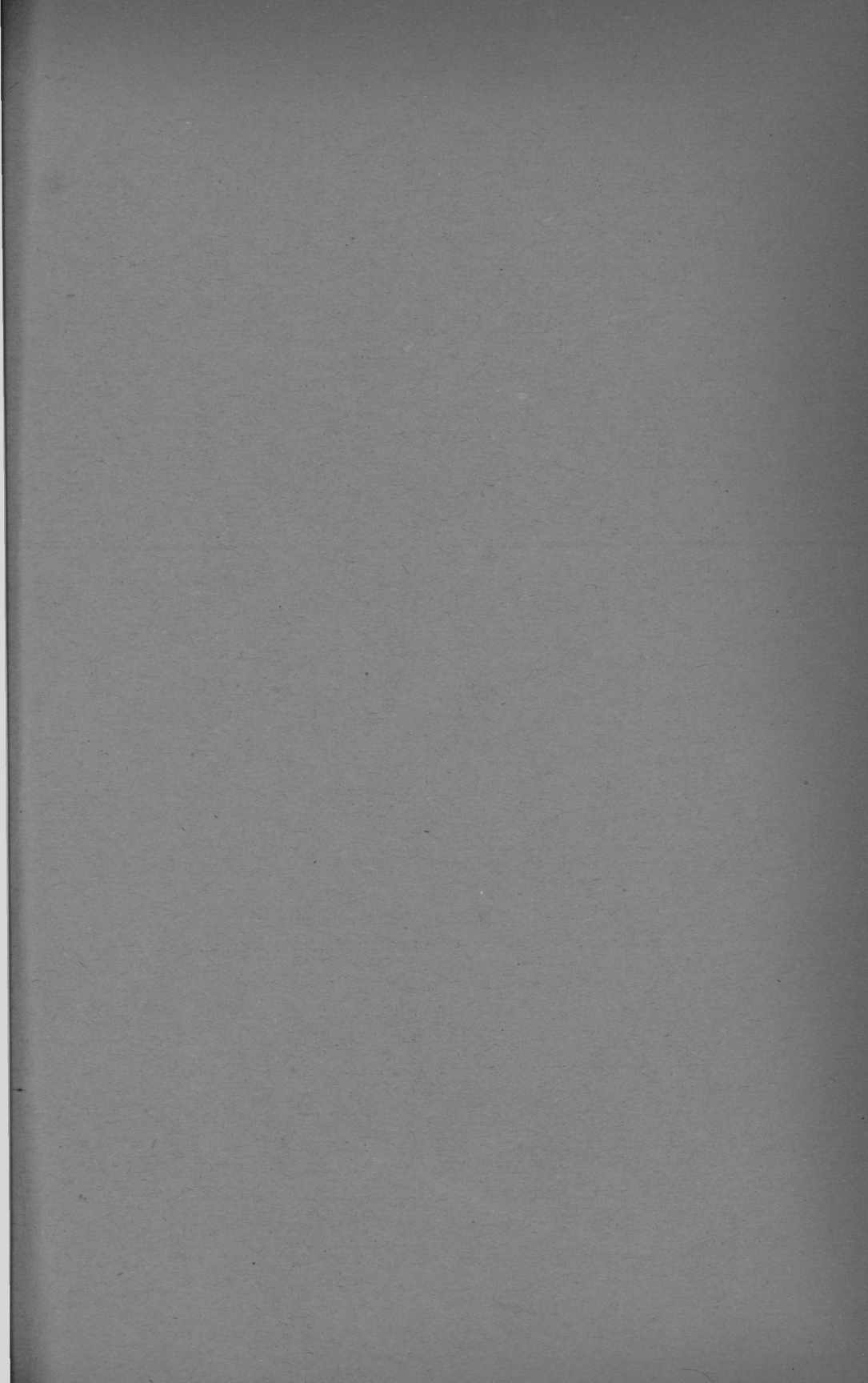
Osebnosti. Postavljeni so za sodnike: dr. Kramberger Robert v Dolnji Lendavi, Škarabot Kazimir v Marnbergu, Modic Stanislav v Mokronogu, Košenina Karel v Mariboru; za sodna pristava Jaklič Dušan v Ribnici, Grm Milan v Ptuj. Premeščeni so: sodnika dr. Gruden Ludovik in dr. Kioovski Rudolf v Novo mesto, sodna pripravnik Juvanc Alojzij in Soukal Ciril v Ljubljano. — Nadalje so postavljeni za sreske načelnike dr. Gregorin Alojzij v Litiji, Lipovšek Gašper v Kranju, dr. Bratina Franc v Murski Soboti, Grabrijan Miloš v Dolnji Lendavi; za upravnika policije v Ljubljani dr. Hacin Lovro; za politično-upravne sekretarje Dereani Dominik in Legat Ivan (oba pri banski upravi v Ljubljani), Lazar Josip pri banski upravi v Banjaluki. Premeščen je banski svetnik Podboj Franc v Ljubljano. — Odvetniško pisarno so otvorili dr. Terseglav Alfonz v Trebnjem, Brejč Zdena v Ljubljani, dr. Šuklje Vladimir v Ljubljani, dr. Juhart Josip v Celju. — Za javnega beležnika pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah je postavljen Hanžič Ivan, v Velikih Laščah Jagodič Karlo. — Izvrševanju odvetništva sta se odpovedala dr. Bratkovič Alojzij in dr. Stuhec Anton. — Umrli so: emer. javni beležnik Stupica Fran, odvetnik dr. Laznik Karl, odvetniški pripravnik dr. Mikuš Karl, javni beležnik Sevnik Lavo.

Kongres pravnikov kraljevine Jugoslavije. Stalni odbor Kongresa jugoslovanskih pravnikov je imel dne 24. aprila t. l. v Beogradu sejo, na kateri je sklenil, da se bo vršila letošnja glavna skupščina kongresa v dneh 3., 4. in 5. oktobra v Novem Sadu. Dnevni red je določen naslednje: Na svečani otvoritveni seji se prečita predavanje „Vloga Vojvodine v razvoju našega prava.“ Za diskusijo na kongresu so bila izbrana ta-le vprašanja: 1) Kako naj se uredi v novem državljanskem zakoniku položaj nezakonskih otrok? — Referentje: univ. prof. Dragoljub Arandjelović iz Beograda,

Miloš Jovičić, predsednik apelacijskega sodišča v Beogradu, dr. Bertold Eisner, univ. prof. v Zagrebu. — 2) Katere zakonodavne odredbe se morejo priporočati, da se obdrži nedeljivost kmetiškega posestva? — Referentje: dr. Milan Ivšić, prof. ekon. komere, šole v Zagrebu, dr. Anton Urbanč, odvetnik v Ljubljani, dr. Živojin Perić, univ. prof. v Beogradu, dr. Radmilo Belić, šef odseka beograjske občine, Jovan Dimitrijević, sodnik v Umki. — 3) Reforma predpisov civilnega pravnega postopnika o sodbi zbog izostanka in opustitve. — Referentje: dr. Jovan Savković, kasacijski sodnik v Novem Sadu, dr. Šrečko Zuglia, univ. prof. v Zagrebu, dr. Miroslav Muha, kasacijski sodnik v Zagrebu, dr. Vidan Blagojević, odvetnik in priv. docent v Beogradu, Budimir Plakalović, sodnik okr. sodišča v Beogradu, dr. Dioniz Godina, odvetnik v Beogradu. — 4) Ali naj se povišajo kazni v kazenskem zakoniku za določena kazniva dejanja in ali naj se zniža razlika med najvišjo in najnižjo kaznijo? — Referentje: Miodrag Acimović, univ. prof. v Subotici, dr. Danilo Danić, kasacijski sodnik v Beogradu, Branko Goslar, namestnik drž. tožilca v Ljubljani. — 5) O potrebnosti kodifikacije delovnega prava. — Referentje: dr. Ivo Politeo, odvetnik v Zagrebu, Dušan M. Jeremić, načelnik min. za soc. politiko v Beogradu, dr. Milan Bartoš, univ. prof. v Beogradu, dr. Stojan Bajić, sodnik in priv. docent v Ljubljani, dr. Janko Köstl, pomočnik direktorja Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani. — 6) O zaposlenju strokovnega pravniškega osebja. — Referentje: dr. Hinko Krizman, bivši minister in odvetnik v Varaždinu, dr. Rudolf Andrejka, načelnik državne statistike v Beogradu, Stojan Jovanović, sodni inspektor v Beogradu. — Predavanje o vlogi Vojvodine v razvoju našega prava bo imel dr. Ilija Pržić, univ. docent v Beogradu.

Član Kongresa more postati vsak, kdor plača članarino v znesku 60 Din ne glede na poklic in prispevek po 50 Din za rodbinskega člana, ki namerava z njim posetiti kongres. Za člane se sprejemajo samo dovršeni pravniki, ki so člani pravniških društev v Beogradu, Ljubljani ali Zagrebu. Slovenski člani naj se priglašajo društvu „Pravniku“ v Ljubljani in naj pošiljajo nanj tudi članski prispevek. Obenem naj prijavijo, ali se nameravajo udeležiti kongresa sami ali z rodbinskim članom in kakšno stanovanje žele. Prijave se sprejemajo do zaključno 15. septembra.

Pomembnejši češkoslovaški zakonski načrti. Češkoslovaškemu parlamentu je predložila vlada v zadnjem času več zakonskih načrtov, med katerimi omenjamo samo najvažnejše: 1) Načrt zakona o vojaškem kazenskem postopku za časa vojne. Načrt obsega odstopanja od normalnega mirovnega postopka, določa nezavisnost sodišč, pripušča pravna sredstva. Sodišča so nižja, višja in vrhovno. — 2) Na podlagi zakona o skupnem posvetovanju odborov obeh zbornic, poslanske in senata, sprejetega pred kratkim, je predložila vlada načrt zakona, s katerim se izdaja državljanski zakonik in načrt tega zakona samega, dalje načrta zakona o sodni pristojnosti in civilnega pravnega reda. Uvodni zakon za državljanski zakonik obsega LXX členov, državljanski zakonik pa temelječ na avstrijskem, 3 dele in 1569 §§. Načrt civilnopravnega reda obsega 656 §§, zakon o sodni pristojnosti ima zadevne predpise za celotno procesno pravo, tako za pravno, izvršilno, nepravdno in stečajno. Tudi oba poslednja načrta se opirata na bišvo avstrijsko zakonodajo.

Naročnina za „Slovenski Pravniki“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavlajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravniki l. 1909 do 1922 à 36 Din, posamezne številke à 3 Din.

Slovenski Pravniki l. 1923. dalje à 70 Din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din, št. 11 do 12 l. 1935 po 25 Din.

Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh, II. knjiga po 70 Din, posamezne pole, kolikor so v zalogi, po 3 Din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — po 15 Din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 12 Din.

Uparedna slavenska pravniška terminologija — po 30 Din.

Kupimo 1.—2. številko letnikov 1930., 1931. in 1933., številko 3.—4. letnika 1936. „Slovenskega Pravnika“. Ponudbe na upravo lista.
